

”Isä etsi kaikkea, mistä se voisi saada minut jollain tavalla kiinni, että mie oon toiminut väärin” - Luokanopettajien kokemuksia huoltajien heihin kohdistamasta epäasiallisesta kohtelusta

Hanna Karppinen & Vilma Siren

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Kevätlukukausi 2024
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Karppinen, Hanna ja Siren, Vilma. 2024. "Isä etsi kaikkea, mistä se voisi saada minut jollain tavalla kiinni, että mie oon toiminut väärin" - Luokanopettajien kokemuksia huoltajien heihin kohdistamasta epäasiallisesta kohtelusta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 54 sivua.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia luokanopettajien kokemuksia epäasiallisesta kohtelusta huoltajien taholta ja selvittää, miten eri tahot ovat toimineet näissä tilanteissa. Aihetta lähestyttiin luokanopettajien näkökulmasta. Teoreettinen viitekehys rakentui keskeisten käsitteiden määrittelyyn, aihetta koskevan aiemman tutkimustiedon, epäasiallisen kohtelun kohtaamisen toimintamallien sekä kodin ja koulun yhteistyön ympärille.

Tutkimukseen osallistui viisi luokanopettajaa, jotka olivat kokeneet henkilökohtaisesti epäasiallista kohtelua huoltajilta. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina temahaastatteluina. Analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti hyödyntäen laadullista sisällönanalyysia.

Tulosten mukaan luokanopettajat kokivat huoltajilta suoraa ja epäsuoraa epäasiallista kohtelua. Kaikki opettajien kokemat tilanteet olivat pitkäkestoisia. Epäasiallista kohtelua sisältäneisiin tilanteisiin liittyi koulun, koulun ulkopuolisten tahojen sekä kodin ja koulun välistä toimintaa. Koulut sekä koulun ulkopuoliset tahot tukivat pääasiassa epäasiallisesti kohdeltuja opettajia. Epäasiallisesti luokanopettajaa kohdelleet huoltajat toimivat yhteisien toimintamallien vastaisesti. Haastateltavat luokanopettajat pyrkivät toimimaan parhaansa mukaan epäasiallisen kohtelun lopettamiseksi.

Asiasanat: epäasiallinen kohtelu, huoltaja, kodin ja koulun yhteistyö, luokanopettaja

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 EPÄASIAALLINEN KOHTELU	7
2.1 Epäasiallisen kohtelun määritelmä ja seuraukset	7
2.2 Epäasiallisen kohtelun esiintyminen	10
3 EPÄASIAALLINEN KOHTELU KODIN JA KOULUN VÄLISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ	12
3.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö	12
3.2 Toimintamalleja epäasiallisen kohtelun kohtaamiseen.....	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	19
4.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimusaineisto	19
4.3 Tutkimusaineiston keruu.....	20
4.4 Aineiston analyysi	21
4.5 Eettiset ratkaisut.....	24
5 EPÄASIAALLINEN KOHTELU	26
5.1 Suorat epäasiallisen kohtelun muodot	26
5.2 Epäsuorat epäasiallisen kohtelun muodot.....	30
6 TOIMINTA EPÄASIAALLISTA KOHTELUA SISÄLTÄNEISSÄ TILANTEISSA	33
6.1 Koulun henkilökunnan toiminta	33
6.2 Koulun ulkopuolisten tahojen toiminta.....	36
6.3 Kodin ja koulun välinen toiminta.....	38
7 POHDINTA	41
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	41

7.2 Tutkimuksen arviointi.....	44
7.3 Jatkotutkimusaiheet.....	46
LÄHTEET	49

1 JOHDANTO

Opetusalan tulevaisuuden näkymät herättävät huolta. Yhä useampi opettaja harkitsee alanvaihtoa (Golnick & Ilves, 2022). Mediassa käydään vilkasta keskustelua opettajien uupumuksesta ja työmäärän kasvusta (esim. Väärämäki, 2023). Opettajien työtehtävät sisältävät myös aiempaa enemmän hallinnollisia tehtäviä ja vaativat aktiivista kommunikaatiota huoltajien kanssa (Polo & Laakkonen, 2023). Lisäksi huoltajien asettamat odotukset ja vaatimukset opettajia kohtaan ovat kasvaneet (Nikka, 2022).

OAJ:n 2021 teettämän kyselyn mukaan yli puolet (59 %) peruskoulun opettajista harkitsivat alan vaihtoa viimeisen vuoden aikana. Yleisin perustelu kyselyyn vastanneiden alanvaihtohaaveille oli työn kuormittavuus (83 %) ja seuraavaksi yleisimmät työmäärän lisääntyminen (67 %) sekä palkkataso (50 %) (Golnick & Ilves, 2022). Myös Ylen teettämän kyselyn mukaan opettajat harkitsivat alanvaihtoa (Kröger, 2023). Yksi merkittävistä syistä alanvaihdolle oli huoltajien epäasiallinen käytös.

Huoltajien ja opettajien välinen yhteistyö ei aina suju toivotulla tavalla, ja tähän haasteeseen on monia syitä. Yleinen tekijä on se, että huoltajat puolustavat viimeiseen asti omaa lastaan (Mahkonen, 2016, s. 29). Vaikka tilanteet voivat olla haastavia, opettajien on silti pyrittävä yhteistyöhön huoltajien kanssa. Tähän heitä velvoittaa Perusopetuslaki (628/1998, 3§, 3. mom.). Opettaja voi olla kodin ja koulun välisten konfliktien keskellä hankalassa asemassa, sillä huoltajien oikeusturva on hyvä (Mahkonen, 2016, s. 29).

Yksittäisten tutkimusten ja Opetusalan Ammattijärjestön (OAJ) Opetusalan työolobarometrien perusteella tiedetään, että opettajat joutuvat kohtaamaan häirintää ja epäasiallista kohtelua huoltajilta (Golnick & Ilves, 2022). Kuitenkin huoltajien opettajiin kohdistaman epäasiallisen kohtelun erityispiirteet ovat jääneet tarkemmin tutkimatta. Median tuottamat kyselyt antavat tietoa ilmiön ajankoh-

taisuudesta, mutta niitä ei voida rinnastaa tieteelliseen tutkimukseen. Aihetta onkin tärkeää tutkia lisää. Jokainen opettajien työn kuormittavuutta lisäävä tekijä tulisi tuntea alan työhyvinvoinnin parantamiseksi.

Opettajien työn kuormittavuuteen vaikuttaa moni tekijä. Yksi mahdollinen kuormittavuutta lisäävä tekijä voi olla huoltajien opettajiin kohdistama epäasiallinen kohtelu. On kuitenkin tärkeää muistaa, että oppilailla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön sekä opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen ja tarvittavaan tukeen (Opetushallitus, n.d.). Opettajan kokema epäasiallinen kohtelu voi vaikuttaa opettajan jaksamiseen ja työhyvinvointiin, mikä puolestaan saattaa vaikuttaa hänen kykyynsä tarjota oppilaille riittävää tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Oppilaiden oikeus saada tarvittaessa tukea voi vaarantua, jos opettaja on uupunut tai stressaantunut epäasiallisen kohtelun seurauksena.

Opettajan ja huoltajan väliseen epäasialliseen kohteluun liittyy usein muita henkilöitä ja tahoja. Opettajan on ilmoitettava epäasiallisesta kohtelusta vähintään esihenkilölleen (OAJ, 2023, s. 2). Myös kollegat saattavat olla tietoisia tapah-
tuneesta. Lisäksi huoltaja tai opettaja saattavat tehdä tilanteesta ilmoituksia kou-
lun ulkopuolisille henkilöille tai tahoille. Ilmoituksia voi tehdä viranomaisille,
kuten Aluehallintovirastolle tai työterveydelle (OAJ, 2023, s. 5; Reinboth, 2006).

Tässä tutkimuksessa perehdymme luokanopettajien huoltajilta kokeman epäasiallisen kohtelun erityispiirteisiin. Lähestymme aihetta luokanopettajien kokemusten kautta. Lisäksi tutkimme, miten epäasialliseen kohteluun liittyneet tahot ovat toimineet, kun luokanopettajia on kohdeltu epäasiallisesti. Haastatelimme tutkimuksemme luokanopettajia, jotka ovat kohdanneet epäasiallista kohtelua. Haastattelemalla luokanopettajia, opettajien oma ääni tulee kuulluksi. Ilmiön syvällisen ymmärtämisen vuoksi toteutimme tutkimuksen laadullisesti hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

2 EPÄASIAALLINEN KOHTELU

2.1 Epäasiallisen kohtelun määritelmä ja seuraukset

Epäasiallinen kohtelu on hyvän tavan vastaista käyttäytymistä, joka aiheuttaa vaaraa tai haittaa toisen henkilön terveydelle tai turvallisuudelle (Murto & Walli, 2023, s. 9). Epäasiallinen kohtelu voi esiintyä myös kiusaamisena. Kiusaaminen on toistuvaa kielteistä kohtelua, kuten loukkaamista, alistamista tai mitätöintiä (Kess & Ahlroth, 2012, s. 40). Puhekielessä puhutaan usein työpaikkakiusaamisesta, kun taas Työturvallisuuslaissa (738/2002) käytetään virallisempia termejä: epäasiallinen kohtelu sekä häirintä. Näitä kaikkia termejä käytetään usein samanaikaisesti tilanteen mukaan. Epäasiallisen kohtelun määritelmässä edellytetään usein toiminnan jatkuvuutta sekä järjestelmällisyyttä (OAJ, 2023). Esimerkkejä epäasiallisesta kohtelusta sekä häirinnästä ovat arvostelu, nimittely, vähätely sekä selän takana puhuminen (Vartia ym., 2016).

Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään yleensä opettajien kokemasta epäasiallisesta kohtelusta kiusaamisen (*bullying*) ja häirinnän (*harassment*) termejä (Kauppi, 2015). Epäasiallisen kohtelun (*inappropriate treatment*) termiä taas käytetään melko harvoin. Suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa kiusaamisen ja häirinnän termit esiintyvät osana epäasiallisen kohtelun määritelmää, kuten edellä on mainittu. Tässä tutkimuksessa käytetään epäasiallisen kohtelun termiä, sillä se kattaa sekä häirinnän että kiusaamisen määritelmät.

Epäasiallisen kohtelun käsitettä ei ole määritelty laissa tarkemmin. Lain tulokinnassa edellytetään, että epäasiallinen kohtelu aiheuttaa vaaraa tai haittaa työntekijän terveydelle (Työsuhdejuristit, 2022). Työturvallisuuslain (738/2002) 28§ mukaan työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajan on ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi, mikäli työssä esiintyy häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua (Työturvallisuuslaki, 738/2002, 28§).

Epäasiallinen kohtelu voi olla suoraa tai epäsuoraa (Mishna, ym., 2005, s. 718–738). Epäsuorasti tapahtuva epäasiallinen kohtelu on esimerkiksi kiusaamista, jossa kiusattu ja kiusaaja eivät kohtaa kasvoitusten. Suorassa epäasiallisessa kohtelussa kiusattu taas joutuu esimerkiksi fyysisen tai sanallisen kiusaamisen kohteeksi. Epäsuoraa epäasiallista kohtelua voi olla vaikeampi huomata. Siihen puuttuminen saattaa olla myös vaikeampaa verrattuna suoraan epäasialliseen kohteluun.

Yksi epäasiallisen kohtelun muoto, joka voi näyttäytyä sekä suorana että epäsuorana, on maalittaminen. Maalittamisella tarkoitetaan, että yksi tai useampi henkilö pyrkii yllyttämään isompaa joukkoa hyökkäämään yhtä ihmistä vastaan erilaisin keinoin (Mäkinen, 2019). Se voi näyttäytyä eri muodoissa, kuten uhkailuna sekä yksityiselämän tietojen kaivamisena ja vääristelemisenä. Vaikka maalittamisen kohteena on usein yksilö, sen tavoitteena on vaikuttaa laajemmin koko organisaation toimintaan (Sisäministeriö, n.d.).

Huoltajien ja opettajien välillä ilmenevään epäasialliseen kohteluun ei ole muodostunut vakiintuneita termejä tutkimuskirjallisuudessa (Kauppi, 2011, s. 53). Kauppi (2011) on käyttänyt tutkimuksessaan huoltajien opettajiin kohdistamasta kiusaamisesta termiä vertaisrajat ylittävä kiusaaminen. Opettajien näkökulmasta kiusaaminen koetaan työssä, jonka vuoksi se saatetaan tulkita työpaikkakiusaamiseksi. Kaupin (2011) mukaan tämänkaltaisen toiminnan luokittelu työpaikkakiusaamiseksi on harhaanjohtavaa, sillä kiusaaminen ei ilmene työntekijöiden keskuudessa. Toisinaan tutkimuskirjallisuudessa käytetään kuitenkin työpaikkakiusaamisen termiä kaikesta epäasiallisesta kohtelusta, jota opettajat ovat kohdanneet. Esimerkiksi Jacobs ja de Wet (2018) puhuvat työpaikkakiusaamisesta riippumatta siitä, onko epäasiallisesti kohteleva henkilö kollega, oppilas tai huoltaja. Vertaisrajat ylittävistä kiusaamissuhteista tiedetään tois-taiseksi vähän (Kauppi, 2015). Erityisen vähän tiedetään huoltajien opettajiin kohdistaman kiusaamisen erityispiirteistä. Kaupin (2015) tutkimuksen tulokset osoittavat, että vertaisrajat ylittävä kiusaaminen on ongelma, joka koskettaa suurta opettajien joukkoa niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Kaikki työpaikoilla esiintyvä kielteinen toiminta ei ole epäasiallista kohtelua. Kuten edellä mainitaan, epäasiallisen kohtelun käsitettä ei ole määritelty laissa tarkemmin, vaan lain tulkinnassa jokainen epäasialliseen kohteluun ja häirintään liittyvä tapaus tulkitaan aina yksilöllisesti. Satunnainen huono käytös ei välttämättä vaadi toimenpiteitä. Esimerkiksi työnantajan tai esihenkilön toimivallan puitteissa antamat määräykset ja käskyt eivät ole epäasiallista kohtelua (Kess & Ahlroth, 2012, s. 57). Työntekijän ja työnantajan väliseen oikeussuhteeseen sovelletaan työlainsäädäntöä, työsuhteeseen sovellettavaa työehtosopimusta sekä työsopimusta. Työntekijöiden välillä saattaa myös esiintyä lieviä ja satunnaisia yksittäisiä epäasiallisia tekoja tai mielipide-eroja, mutta nämä eivät vielä täytä epäasiallisen kohtelun kriteerejä (Työsuojelu.fi, 2023). Vaikka edellä mainitut esimerkit liittyvät työyhteisön jäsenten väliseen toimintaan, myös opettajan on erotettava huoltajan antama asiallinen kritiikki epäasiallisesta kohtelusta. Huoltajan ja opettajan välille saattaa syntyä esimerkiksi mielipide-eroja.

Epäasiallista kohtelua kohdanneelle henkilölle voi koitua seurauksia aina lievästä pettymyksestä vakavampaan sairastumiseen. Pidempään jatkuneena epäasiallisella kohtelulla voi olla vaikutuksia henkilön terveyteen sekä moneen elämän eri osa-alueeseen (Cassitto, 2002, s. 20). Henkilön omalla subjektiivisella kokemuksella on vaikutusta epäasiallisen kohtelun seurauksiin, sillä yksilöt kokevat mielihapaa erilaisista asioista (Kess & Ahlroth, 2012, s. 43). Joku saattaa kokea samankaltaiset tilanteet paljon voimakkaammin ja henkilökohtaisemmin kuin toinen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että epäasiallisesta kohtelusta koituneet seuraukset olisivat käytöksen kohteeksi joutuneen henkilön syytä. Yksilöiden välisillä kokemuseroilla ei voida oikeuttaa tai perustella epäasiallista kohtelua, vaan jokainen ihminen on vastuussa omasta toiminnastaan.

Epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa henkilölle fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia seurauksia (de Wet, 2020). Fyysisten ja psyykkisten voimavarojen ehtyminen voi tehdä arjesta ja työstä selviämisestä haastavaa (Vartia ym., 2012). Esimerkiksi työn teho ja sujuvuus voivat laskea (Muinonen ym., 2013). Epäasiallisen kohtelun tyypillisiä seurauksia ovat myös pitkittyneet

sairauspoissaolot, sekä mahdollinen siirtyminen ennen aikaiselle eläkkeelle (Vartia ym., 2012).

2.2 Epäasiallisen kohtelun esiintyminen

Luokanopettajien kokemasta epäasiallisesta kohtelusta huoltajilta on saatavilla vain vähän kohdennettua tutkimustietoa. Opetusalan ammattijärjestö toteuttaa joka toinen vuosi kasvatus-, koulutus- ja tutkimusalan työntekijöille työolobarometrin, jossa selvitetään työntekijöiden työoloja sekä työhyvinvointia. Viimeisimmän opetusalan työolobarometrin aineisto on kerätty vuonna 2021. Barometrissä selviää, että kolmasosa (37 %) peruskouluissa työskentelevistä henkilöistä on kokenut epäasiallista kohtelua työssään (Golnick & Ilves, 2022). Oppilaitoksittain noin kymmenesosa (9 %) epäasiallisesta kohtelusta on koettu huoltajilta.

Opetusalan työolobarometrissä 2021 ei erikseen määritellä, minkälaista häirintää opetusalan työntekijät ovat kokeneet huoltajilta (Golnick & Ilves, 2022). Barometrissä ilmaistaan, minkälaisina tekoina epäasiallinen kohtelu on koettu yleisellä tasolla kaikissa häirintätilanteissa. Suurin osa (62 %) epäasiallisesta kohtelusta oli väheksyvää ja pilkkaavaa puhetta. Toiseksi suurin osuus (54 %) oli työnteon jatkuvaa perusteetonta arvostelua sekä vaikeuttamista. Näiden lisäksi epäasiallisena kohteluna koettiin maineen ja aseman kyseenalaistaminen (33 %) sekä ilkeä ja vihjaileva viestintä (34 %).

Lisäksi opetusalan työolobarometrissä 2021 käy ilmi epäasiallisen kohtelun seurausten vakavuus, sillä niistä aiheutui sairauspoissaoloja useammalle kuin joka viidennelle vuoden 2021 tutkimukseen vastanneista. Näistä pitkiä, yli kymmenen päivän sairauspoissaoloja, oli noin puolet. Opetusalalla kohdatun epäasiallisen kohtelun sekä kiusaamisen aiheuttamat sairauspoissaolot maksoivat vuonna 2019 laskennallisesti 13,5 miljoonaa euroa (Manner, 2020). Kyse on siis hyvin mittavasta ongelmasta, joka koskettaa sekä opettajien henkilökohtaista elämää, että koko yhteiskuntaa.

Huoltajien opettajiin kohdistaman häirinnän erityispiirteistä on olemassa vain vähän tutkimustietoa. Kauppi ja Pörhölä (2009) ovat kuitenkin tutkineet

huoltajien toimintaa, jonka opettajat ovat kokeneet kiusaamisena. Tutkimukseen osallistuneiden opettajien vastauksista käy ilmi, että kiusaamisen muodoiksi koetaan tilanteet, joissa huoltajat arvostelevat yksityisesti tai julkisesti vastaajien persoonaa. Näitä muotoja ovat myös epäasiallinen kielenkäyttö, maineen mustamaalaaminen sekä uhkaavat viestit. Lisäksi kiusaamisena koetaan vanhempien asettuminen toistuvasti oppilaan puolelle tilanteissa, joissa oppilaan ja opettajan kertomukset oppilaan toiminnasta koulussa poikkeavat.

Huoltajan toiminta voi päätyä tuomioon, mikäli tämä ylittää kunnianloukkauksen piirteet. Esimerkiksi Varsinais-Suomen kärjäoikeus tuomitsi kaksi henkilöä kahden opettajan kunnianloukkauksesta (Nissilä, 2023). Tuomitut olivat jakaneeet sosiaaliseen mediaan valheellisia väittämiä opettajista. Kunnianloukkauksesta seuranneet korvausvelvollisuudet voivat olla tuntuvia ja tämän lisäksi tuomioista jää merkintä henkilötietoihin (Nissilä, 2023). OAJ:n lakipalvelu saa säännöllisin väliajoin ilmoituksia jäseniltään, jotka ovat joutuneet häirinnän kohteeksi.

3 EPÄASIAALLINEN KOHTELU KODIN JA KOU- LUN VÄLISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ

3.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun välisen yhteistyön määrä on kasvanut 1980-luvulta eteenpäin (Siniharju, 2003). Vuoden 2014 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaankin kodin ja koulun välinen yhteistyö useasti. Kyseisessä opetussuunnitelmassa kerrotaan yhteistyön peruseriaatteista, jotka ohjaavat tarkempia paikallisia opetussuunnitelmia. Kodin ja koulun yhteistyölle löytyy Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista oma alalukunsa, mutta tämän lisäksi siitä puhutaan laajalti läpi opetussuunnitelman (POPS, 2014). Yhteistyöllä on kodille ja koululle yhteiset tavoitteet (Hart, ym., 2022; Tett & Macleod, 2020). Tarkoituksena on edistää oppilaan kehitystä ja kasvua (Opetushallitus, 2014; Alasuutari, 2004; Sormunen, 2012). Tämän lisäksi yhteistyössä on toimittava oppilaan parhaaksi.

Opetussuunnitelmassa ja perusopetuslaissa käytetään käsitettä kodin ja koulun välinen yhteistyö. Yhteistyölle ei ole kuitenkaan olemassa täysin vakiintunutta käsitettä. Aiheesta käytetään Suomessa esimerkiksi osallisuuden, yhteistyön ja kumppanuuden käsitteitä (Orell & Pihlaja, 2021). Yksi tunnettu termi on kasvatuskumppanuus, joka tiivistää aikaisemmin mainitut kasvatusyhteistyön sekä kasvatuksellisen kumppanuuden termit (Rimpelä, 2013, s. 31). Rimpelän (2013) mukaan kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan ihmisten ja instituutioiden välistä vuorovaikutusta sekä yhteistä toimintaa lapsen kehityksen tukemiseksi. Lämsä (2013) taas määrittelee kasvatuskumppanuuden niin, että se on huoltajien ja kasvatuksen ammattilaisten tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten ja nuorten kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus on tunnetumpi käsite päivähoitossa ja varhaiskasvatuksessa, mutta termiä käytetään yhä enemmän kodin ja koulun yhteistyöstä puhuttaessa (Lämsä, 2013, s. 50).

Perusopetuslaki (628/1998) velvoittaa perusopetusta toimimaan yhteistyössä kotien kanssa (3§, 3. mom.). Kodin ja koulun välinen yhteistyö alkaa jo varhain ensimmäisen luokan alussa ja jatkuu toisen asteen opintoihin saakka (Opetushallitus, 2007). Yhteistyön aloittamisen ja kehittämisen vastuu ovat ensisijaisesti opetuksen järjestäjillä, eli kouluilla (Opetushallitus, 2014). Koulujen tehtäviin kuuluu myös yhteistyön rajojen asettaminen (Cantell, 2011, s. 298). Koulun täytyy kertoa huoltajille, miten kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön osallistutaan. Epätarkat tiedot yhteistyön säännöistä saattavat tehdä siihen osallistumisesta vaikeampaa (Okeke, 2014, s. 4). Huoltajiin tutustumiseen, yhteistyön aloittamiseen ja pelisääntöjen kertaamiseen kannattaa käyttää riittävästi aikaa, sillä se luo perustan tulevalle yhteistyölle (Kampman, ym., 2015, s. 120–127). On myös hyvä muistaa, että rehtorin tehtäviin kuuluu opettajan auttaminen kodin ja koulun välisen yhteistyön rakentamisessa. Rehtori laatii koko koulun kattavat linjaukset yhteistyöstä, joten sen rakentaminen ei ole kokonaan opettajan vastuulla.

Koululla on päävastuu yhteistyön rakentamisesta, mutta myös huoltajilla on omat velvollisuutensa. Perusopetuslaissa (628/1998) on määritelty huoltajille kuuluvat oikeudet sekä velvollisuudet. Huoltaja on velvollinen huolehtimaan, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritetuksi (1998/628, 26§). Huoltaja voidaan tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä, jos hän ei valvo lapsensa oppivelvollisuuden suorittamista (Opetushallitus, n.d.). Huoltajan on kommunikoitava koulun kanssa vähintään sen verran, että oppivelvollisuus tulee suoritetuksi. Tämän lisäksi huoltajien velvollisuuksiin kuuluu ilmoittaa oppilaan poissaoloista koulujen verkkosivustojen yleisen ohjeistuksen mukaisesti. Esimerkiksi Jyväskylän kaupungin ohjeistuksen mukaan huoltajan on ilmoitettava oppilaan poissaolosta opettajalle mahdollisimman pian Wilma-järjestelmässä (esim. Tikan koulu, n.d.). Vastaavasti koulun on ilmoitettava oppilaan poissaoloista huoltajalle. Kommunikointi koulun ja kodin välillä tulee olla siis molemminpuolista. Näin voidaan saavuttaa hyvä pohja oppilaan koulunkäynnille.

Huoltajien osallistuminen yhteistyöhön, velvollisuuksien toteutumisen jälkeen, perustuu osittain vapaaehtoisuuteen. Huoltajat voivat päättää itse, miten

vahvasti he sitoutuvat osaksi kouluyhteisöä (Orell, 2020). Tästä syystä kodin ja koulun välinen yhteistyö jää toisinaan vähäiseksi tai yksipuoliseksi (Broomhead, 2018, s. 437). Suurin osa huoltajista kuitenkin kokee yhteistyön koulun kanssa tärkeäksi (Kanste, Halme & Perälä, 2016, s. 78; Sormunen, 2012).

Kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä on hyötyä perheelle, oppilaalle ja koululle (Hietanen ym., 2014; Opetushallitus, 2014). Yhteistyö luodaan yhdessä huoltajien ja koulun henkilökunnan kanssa. Huomioon otettavia asioita ovat keskinäinen kunnioitus, tasa-arvo ja luottamuksellisuus (Sormunen, 2012, s. 20; Tett & Macleod, 2020). Huoltajat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsensa kasvatuksesta (Hietanen, ym., 2014). Koulun tehtäviin kuuluu perheiden tukeminen kasvatusvastuussa. Huoltajat ovat myös lapsensa kehityksen ja kasvun asiantuntijoita (Hietanen, ym., 2014).

Toimivassa yhteistyössä huoltajat pystyvät välittämään asiantuntijuuttaan koululle. Vastavuoroisesti koulun pitää välittää tietoa oppilaan edistymisestä koulussa, jotta kodin kasvatustehtävä onnistuu. Huoltajien osallistuminen kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön viestii myös lapselle koulun tärkeyttä ja saattaa jopa lisätä oppilaan motivoituneisuutta. Lisäksi huoltajat saattavat hyötyä muihin huoltajiin ja opettajaan tutustumisesta. He voivat esimerkiksi keskustella yhdessä kouluun liittyvistä asioista. Opettajalle yhteistyö lisää oppilastuntemustaan ja saattaa helpottaa opetuksen suunnittelua ja toteuttamista.

Opettajilla on tärkeää olla hyvät vuorovaikutustaidot. Opettajien vuorovaikutustaitojen merkitystä oppilaiden kanssa työskentelyyn on tutkittu paljon ja tulokset osoittavatkin, että opettajien vuorovaikutustaidot ovat merkittävässä osassa rakentavan ja oppimista helpottavan luokkahuoneympäristön edistämisessä (Tan ym., 2019). Opettajalla on myös tärkeä rooli kodin ja koulun välisen yhteistyön rakentamisessa. Yhteistyötä rakennetaan usein vuorovaikutuksessa esimerkiksi viestimällä huoltajien kanssa. Hyvistä vuorovaikutustaidoista on siis hyötyä yhteistyön rakentamisessa.

Koulun henkilöstön ja huoltajien välinen luottamus ja arvostus rakennetaan avoimella ja vuorovaikutteisella viestinnällä (Karhuniemi, 2013, s. 77). Tämä lisää yhteisöllisyyttä sekä osallisuutta. Myös huoltajien tyytymättömyys ja valitukset

vähenevät, kun kodin ja koulun välillä on toimiva vuorovaikutussuhde. Kodin ja koulun välillä on oltava yhteinen kieli ja yhteiset tavoitteet. Huoltajat tarvitsevat myös riittävästi tietoa koulun toiminnasta ja omaa lastaan koskevista asioista (Karhuniemi, 2013, s. 77). Opettajat kuitenkin kokevat saaneensa riittämätöntä koulutusta toimivan vuorovaikutuksen rakentamiseen huoltajien kanssa (Orell, 2020).

Koulutuksen kehittyessä huoltajien suhtautuminen kouluun on muuttunut (Värri, 2000). Etenkin opettajien auktoriteettiasema on heikentynyt. Vielä 1900-luvun puolessa välissä Suomi oli maatalousvaltainen maa (Ahonen, 2003, s. 110). Elinkeinorakenteen muutos kohti palveluyhteiskuntaa eteni ennätysvauhtia. Samalla ihmiset muuttivat maalta kaupunkiin. Koulutusta täytyi lähteä kehittämään vastaamaan paremmin uusia tarpeita. 1970-luvun aikana Suomessa siirryttiin kansa- ja oppikoulusta peruskoulujärjestelmään. Tällöin opettajien auktoriteettiasema alkoi murentua. Ennen tätä muutosta opettajuus oli hyvin arvostettua ja opettajia kutsuttiin jopa kansankynttilöiksi.

Peruskoulu-uudistuksen keskiössä oli koulutuksellinen tasa-arvo (Ahonen, 2003, s. 109). Opettajien auktoriteettiasemaan, kuten kurinpitokeinoihin tuli muutoksia. Samalla vaatimukset opettajien työtä kohtaan monipuolistuivat. Tämän samaisen muutoksen keskellä myös oppimiskäsitykset ovat kehittyneet. Tänä päivänä oppijan oma aktiivinen toimijuus koetaan tärkeänä. Opetustapa, jossa opettaja toimii tiedonjakajana ja tarkkana kurinpitäjänä on jäänyt historiaan.

Koulukasvatuksen ideologinen muutos on väärentänyt pedagogisia suhteita ikään kuin palveluntarjoaja-asiakassuhteiksi (Värri, 2000). Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi haastavissa tilanteissa opettajat katsovat asiaa kuten aikaisemminkin, mutta huoltajien suhtautuminen on muuttunut asiakasmaiseksi. Opettajat kohdataan usein yksilöllisten oikeuksien näkökulmasta. Lisäksi huoltajien ymmärrys siitä, mikä kuuluu heidän kasvatusvastuuseensa, on hämärtynyt (Värri, 2000).

3.2 Toimintamalleja epäasiallisen kohtelun kohtaamiseen

Kodin ja koulun yhteistyössä saattaa tulla vastaan haastavia, jopa epäasiallista kohtelua sisältäviä tilanteita, vaikka yhteiset toimintamallit olisi käyty läpi. Työntekijän, eli tässä tapauksessa opettajan, on ilmoitettava kokemastaan epäkohdasta rehtorille, jonka on käsiteltävä tilanne opettajaa tukien (OAJ, 2023, s. 2). Työturvallisuuslaki (738/2002) velvoittaa esihenkilöä puutumaan epäasialliseen kohteluun käytettävissä olevin keinoin ja ryhtymään toimiin epäkohdan kitkemiseksi (28§). Myös Työturvallisuuslain 25§ korostaa työnantajan velvollisuuksia. Työturvallisuuslain 25§ mukaan työnantajan on ryhdyttävä toimiin kuormittavuustekijöiden selvittämiseksi sekä vaaran välttämiseksi ja vähentämiseksi, mikäli työntekijä kuormittuu työssään terveyttään vaarantavalla tavalla (728/2002, 25§). Epäasiallisesta kohtelusta voi kertoa myös luottamusmiehelle tai työsuojeluvaltuutetulle (Reinboth, 2006, s. 200). Heidän tehtäviinsä ei kuitenkaan kuulu tilanteen selvittäminen. Työsuojeluvaltuutettu tai luottamusmies voivat ohjeistaa, miten tilanteessa kannattaisi lähteä toimimaan.

Opettajat voivat kohdata epäasiallista kohtelua huoltajilta erilaisissa tilanteissa. Huoltaja voi käyttäytyä epäasiallisesti esimerkiksi kasvotusten tapahtuvissa palavereissa (OAJ, 2023, s. 3). Palaverihin kannattaa ottaa mukaan useampi koulun edustaja, jos koulun henkilökunta epäilee huoltajan käyttäytyvän epäasiallisesti. Mukana voi olla toinen opettaja tai rehtori. Palaverit tai muut suulliset vuorovaikutustilanteet saa nauhoittaa silloin, kun on itse osallisena keskustelussa. Keskustelun nauhoittamisesta on hyvä tapaista ilmoittaa kaikille asianomaisille. Nauhoittaminen ei ole välttämättä tarpeen, mikäli koulun edustajia on paikalla useampia. Keskustelusta voi tehdä muistion, jos sitä ei nauhoiteta.

Opettaja voi ennakoida haastavia palavereita muutenkin kuin ottamalla toisen koulun edustajan mukaan tapaamiseen (Lämsä & Karhuniemi, 2013, s. 169). Opettaja voi määrittää tapaamisen keston ja tarkoituksen. Lisäksi opettaja voi selvittää ennakkoon, miten mahdolliset ongelmatilanteet voidaan ratkaista. Opettajan on valmistauduttava kuuntelemaan huoltajan näkökulma. Huoltajat saatta-

vat käyttäytyä puolustautumisreaktiossa hyökkäävästi ollessaan huolissaan lapsensa tilanteesta. Opettajan on pyrittävä pysymään haastavassa tilanteessa ammattimaisena ja välttämään provokaatiota.

Palavereiden lisäksi opettaja voi kohdata epäasiallista kohtelua viestittelyssä (OAJ, 2023, s. 4). Opettajan kuuluu lukea työtehtäviinsä liittyvät viestittelyt aina, sillä niissä voi olla kysymyksiä tai tietoja liittyen opetukseen. Opettajan hyviin tapoihin kuuluu vastata asiallisiin viesteihin, mutta epäasiallisiin viesteihin voi jättää vastaamatta. Opettaja saattaa myös kohdata ankaraa, mutta asiallista arvostelua julkista työtänsä kohtaan. Tämä asiallinen kritiikki on erotettava epäasiallisesta kohtelusta. Asiallista kritiikkiä voi olla esimerkiksi arvioinnin tai opetusmenetelmien kritisointi.

Viestittelyssä voi täytyä kunnianloukkauksen piirteet (OAJ, 2023, s. 4). Viestittely siirtyy kunnianloukkauksen puolelle, mikäli viestit sisältävät henkilökohtaisiin asioihin tai yksityiselämään liittyviä seikkoja. Epäasiallista viestittelyä kohdatessaan opettajan on tallennettava viestikeskustelu ja kirjattava ylös tietoja keskustelusta. Näitä tietoja ovat esimerkiksi keskustelun päivämäärä ja kellon-aika. Lisäksi opettajan on vaadittava tekijää poistamaan loukkaava sisältö ja kerrottava tapahtuneesta rehtorille. Tämän jälkeen opettaja voi miettiä jatkotoimia yhdessä esihenkilön kanssa. Jatkotoimia voivat olla esimerkiksi tutkintapyynnön tekeminen poliisille tai yhteydenotto OAJ:n juristeihin.

Epäasiallisesta kohtelusta voi tehdä kanteluita viranomaisille (OAJ, 2023, s. 5). Kantelun voi tehdä esimerkiksi Aluehallintovirastolle (AVI). Kuka tahansa epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutunut henkilö voi tehdä kantelun. Aluehallintovirasto käy ilmoituksen läpi selvityksen pohjalta ja alkaa lisätoimenpiteisiin tarvittaessa. Ilmoituksen voi tehdä myös esihenkilön toiminnasta. Opettaja voi tehdä ilmoituksen Aluehallintovirastolle, jos rehtori ei puutu epäasialliseen kohteluun. Työntekijöillä on käytössään myös työsuojeluvaltuutettu, joka on työyhteisöstä valittu henkilö. Työsuojeluvaltuutetun tehtäviin kuuluu perehtyä työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttaviin asioihin (Työturvallisuuskeskus, n.d.). Opettaja voi ilmoittaa kokemastaan epäasiallisesta kohtelusta työsuojeluvaltuutetulle.

Epäasiallinen kohtelu heikentää työhyvinvointia, joka on tärkeässä roolissa työssäjaksamisen suhteen (OAJ, n.d.). Opettajilla on käytössään työterveys, minne voi ottaa yhteyttä työhyvinvoinnin heiketessä. Työterveyden tarkoituksena on tukea työntekijän työhyvinvointia (OAJ, n.d.). Terveystieteiden ammattilaisiin olisi hyvä ottaa yhteyttä epäasiallisen kohtelun varhaisessa vaiheessa, sillä työterveyden tarkoituksena on toimia ennaltaehkäisevästi terveyden kannalta (Reinboth, 2006, s. 176). Yhteyttä otetaan usein vasta silloin, kun epäasiallinen kohtelu on jatkunut pitkään. Työterveydestä ei voida puuttua varsinaisesti itse kiusaamiseen tai epäasialliseen kohteluun, vaan opettajalle voidaan kirjoittaa esimerkiksi sairauslomia tai tarjota keskusteluapua (OAJ, n.d.; Reinboth, 2006, s. 177).

Epäasiallisen kohtelun kohtaamiseen on siis olemassa toimintamalleja, mutta opettajilla saattaa olla riittämätöntä tietoa niistä. Tähän voi olla syynä opettajien kokemattomuus. Opettajat eivät välttämättä pääse toimimaan huoltajien kanssa koulutuksessaan. Opettajankoulutuksessa saattaa puuttua kokonaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, sillä opettajankoulutus ei ole käytännönläheistä (Saloviita, 2018). Koulutuksessa suoritetaan opetusharjoitteluja, mutta niitä on kritisoitu siitä, että opiskelijoilla ei ole pääsyä opettajainhuoneeseen tai yhteistyöhön kotien kanssa (Rasku-Puttonen, 2007).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, minkälaista epäasiallista kohtelua luokanopettajat ovat kokeneet huoltajien taholta työssään. Lisäksi tarkoituksena on selvittää luokanopettajien näkökulmasta, miten epäasialliseen kohteluun liittyneet tahot ovat näissä tilanteissa toimineet. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Minkälaista epäasiallista kohtelua luokanopettajat ovat kokeneet huoltajien taholta?
2. Miten luokanopettajien näkökulmasta epäasialliseen kohteluun liittyneet tahot ovat tilanteissa toimineet?

4.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimusaineisto

Tutkimukseen osallistui viisi kelpoista luokanopettajaa, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet luokanopettajina. Haastattelut kestivät keskimäärin 35 minuuttia. Äänitetyt haastatteluaineistot litteroitiin ja litteroinnin pituudeksi tuli 52 tekstitiedoston sivua fontilla Times New Roman, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5.

Haastateltavien haussa kriteereinä oli luokanopettajan kelpoisuus ja luokanopettajana toimiessa henkilökohtaisesti koettu epäasiallinen kohtelu huoltajalta tai huoltajilta. Haastattelupyynnössä ei määritetty epäasiallisen kohtelun käsitettä, vaan haastateltavat saivat määritellä itse kokemuksensa. Tutkittavien työuran pituudella tai esimerkiksi opetusluokan luokka-asteella ei ollut merkitystä tutkimuksen kannalta.

Haimme tutkittavia Alakoulun aarreaitta - Ideoita ja oivalluksia opetuksen tueksi -Facebook-ryhmästä. Ryhmä on tarkoitettu ideoiden ja vinkkien jakoon koulumaailmassa työskenteleville. Ryhmässä käydään myös yleistä keskustelua liittyen peruskouluun. Ryhmän jäseneksi pääsee vastaamalla kolmeen kysymykseen, eli ryhmän sisältö ei ole avoimesti kaikkien tavoitettavissa. Ryhmä on tarkoitettu pääasiassa alakoulussa työskenteleville. Haastattelupyyntöjen aikaan

ryhmässä oli noin 43,4 tuhatta jäsentä. Laitoimme ryhmään kaksi erillistä haastattelupyyntöä. Lähetimme ensimmäisen haastattelupyynnön keväällä 2023 ja toisen syksyllä 2023. Ensimmäiseen haastattelupyyntöön vastasi neljä henkilöä ja toiseen yksi.

Kerroimme haastattelupyynnöissä selkeästi, mitä haastattelu koskee, haastattelun arvioidun pituuden ja miksi haastateltavia etsitään. Pyysimme tutkimuksesta kiinnostuneita ottamaan meihin yhteyttä sähköpostitse tai Facebookin yksityisviestillä. Jaoimme haastateltaville suostumuslomakkeen sekä tietosuojailmoituksen viestittelyn yhteydessä. Sovimme haastateltavien kanssa etähaastatteluajat. Kaikki haastateltavat olivat meille tuntemattomia. Haastatteluaineistot pseudonymisoitiin tutkittavien yksityisyyden suojaamiseksi. Loimme jokaiselle haastateltavalle tunnistekoodin, kuten ”Haastateltava 1”.

4.3 Tutkimusaineiston keruu

Toteutimme haastattelut Zoom-palvelun välityksellä etävideohaastatteluina. Neljä haastattelua tehtiin kevään 2023 aikana ja yksi haastattelu syksyn 2023 aikana. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina, sillä teemahaastattelussa korostuvat ihmisen tulkinnat asioista (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 48). Lisäksi haastattelussa on mahdollista päästä välillisesti kiinni toisen henkilön kokemukseen (Puusa, 2020), mikä on olennaista tutkimuksemme kannalta.

Teemahaastattelussa edetään ennalta valittujen teemojen mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87). Haastattelumme oli jaettu neljään teemaan: luokanopettajan kokeman tilanteen läpikäyminen, tilanteen ratkaisut, huoltajan suhtautuminen oppilaan koulunkäyntiin sekä luokanopettajan oma toiminta tilanteessa. Osa haastateltavista tiesi teemat ennakkoon, sillä he olivat toivoneet tietoa haastattelun kulusta. Teemahaastattelussa esitetään tarkentavia kysymyksiä haastateltavan vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 88). Esiitimme jokaisella tutkittavalla tarkentavia kysymyksiä.

Haastattelut nauhoitettiin Zoom-palvelun tallennusjärjestelmällä. Palvelu tallentaa äänitiedoston lisäksi chat- ja videotiedostot. Chat- ja videotiedostot olivat epäolennaisia tutkimuksen kannalta, joten ne poistettiin välittömästi haastattelujen jälkeen. Haastatteluaineistot säilytettiin asianmukaisesti salasanalla suojattuina.

4.4 Aineiston analyysi

Puusan ja Juutin (2020) mukaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin tarkoituksena on tutkimuskohteena olevan ilmiön ymmärtäminen, kuvailu ja tulkinta. Pyrimme kuvaamaan tutkimuksessamme luokanopettajien subjektiivisia kokemuksia tilanteista, joissa he kokevat tulleen kohdelluksi epäasiallisesti. Laadullista sisällönanalyysiä hyödyntävän tutkimuksen voi toteuttaa aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineistolähtöisessä, eli induktiivisessa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineiston pohjalta, kun taas teorialähtöisessä sisällönanalyysissä hyödynnetään olemassa olevia käsitteitä. Teoriaohjaavassa analyysissä aiempi teoria tukee ja ohjaa analyysiä.

Käytämme analyysissämme induktiivisen päättelyn logiikkaa, minkä tarkoituksena on yleistää tutkittua ilmiötä yksittäisten tapausten avulla (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 107; Patton, 2002, s. 453). Päädyimme aineistolähtöisyyteen, sillä luokanopettajien kokemaa epäasiallista kohtelua huoltajilta ei ole tutkittu kattavasti. Näin ollen valmista teoriaa ja käsitteitä ei ole löydettävissä.

Aloitimme aineiston käsittelyn litteroimalla haastattelut sanatarkasti. Meille muodostui jo aineistoa kerätessä ja litteroidessa ensivaikutelma aineistosta, mikä on Puusan (2020) mukaan osa aineistolähtöisen analyysin prosessia. Litteraatin valmistuttua perehdyimme siihen lukemalla sen läpi useita kertoja. Tarkka tutustuminen aineistoon auttaa saamaan paremman yleiskuvan aineiston sisällöstä (Puusa, 2020). Perehdyttyämme aineistoon muotoilimme tutkimuskysymyksemme lopulliseen muotoonsa.

Analyysimme eteni kolmivaiheisen prosessin mukaisesti: aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Redusoinnissa, eli aineiston pelkistämisessä, erotetaan tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset kohdat ja poistetaan epäolennaiset tiedot (Puusa 2020; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123). Etsimme tutkimuskysymyksiä kuvaavia ilmauksia ja merkitsimme ne. Listasimme pelkistetyt ilmaukset tyhjään tiedostoon allekkain. Jatkoimme redusointia etsimällä litteroidusta aineistosta samankaltaisia ilmauksia ja värikoodasimme ne. Värikoodauksen jälkeen lähdimme listaamaan pelkistetyt ilmaukset taulukkoon hyödyntäen tyhjää tiedostoa. Jaottelimme pelkistetyt ilmaukset tutkimuskysymyksittäin.

Redusointia seuraa aineiston klusterointi, eli ryhmittely (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123). Etsimme pelkistetyistä ilmauksista eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä klusteroimalla aineiston. Klusteroinnin jälkeen aineistoa ryhmitellään käymällä läpi alkuperäisilmauksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 124). Etsimme aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Siirsimme samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmiin taulukkoon. Nimesimme ryhmät, eli alaluokat, niitä kuvaavilla käsitteillä.

Klusterointiprosessiin kuuluu myös aineiston abstrahointi. Abstrahoinnin, eli käsitteellistämisen tarkoituksena on muodostaa teoreettisia käsitteitä valikoidun ja olennaisen tiedon perusteella (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Vertailimme alaluokkia keskenään ja muodostimme samankaltaisista alaluokista yläluokkia ja yläluokista pääluokkia (ks. Taulukko 1). Jatkoimme abstrahointia niin kauan kun se oli aineiston kannalta mahdollista ja muodostimme abstrahoinnin päätteeksi johtopäätökset.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston klusterointiprosessista, ensimmäisen tutkimuskysymyksen yhden yläluokan osalta.

pelkistetty ilmaus	alaluokka	yläluokka
huoltajan puuttuminen lastaan koskeviin asioihin	puuttuminen opettajan työhön	suorat epäasiallisen kohtelun muodot
huoltajan puuttuminen lastaan koskemattomiin asioihin		
huoltaja kyseenalaisti jatkuvasti opettajan valintoja ja tapoja opettaa	opettajan ammattitaidon kyseenalaistaminen ja väheksyminen	
huoltaja levitti valheellista tietoa opettajasta koulun henkilökunnalle	valheelliseen tiedon levittäminen	
huoltaja levitti valheellista tietoa opettajasta koulun ulkopuolelle		
huoltaja syytti opettajaa oppilaan suosimisesta		
huoltaja väitti opettajan valehtele- van		
huoltaja otti yhteyttä jatkuvasti	huoltajien jatkuvat epäasialliset yhteydenotot	
huoltajan yhteydenotot sisälsivät epäasiallisia piirteitä		
huoltaja yritti saada opettajan kiinni virheiden tekemisestä	virheiden etsiminen opettajan toiminnasta	
huoltaja keräsi listan todisteita opettajan toimintaa vastaan		

Muodostimme ensimmäiseen tutkimuskysymykseen aineistostamme kaksi yläluokkaa: suorat epäasiallisen kohtelun muodot ja epäsuorat epäasiallisen kohtelun muodot. Loimme näitä yhdistäväksi pääluokaksi käsitteen epäasiallinen kohtelu. Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla muodostimme kolme yläluokkaa: koulun henkilökunnan toiminta, koulun ulkopuolisten tahojen toiminta ja kodin

ja koulun välinen toiminta. Näitä yläluokkia yhdistää pääluokka: epäasialliseen kohteluun liittyneiden tahojen toiminta. Pääluokkia yhdistävä luokka on luokanopettajien kokemukset epäasiallisesta kohtelusta huoltajilta.

4.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on julkaissut vuonna 2019 uusimmat ohjeet ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista Suomessa (Kohonen, Kuula & Spoof, 2019). Myös Jyväskylän yliopisto on sitoutunut noudattamaan näitä ohjeita. Tutkimuksessamme on noudatettu hyviä tieteellisiä käytäntöjä.

Tutkijoiden tulee kunnioittaa tutkittavien itsemääräämisoikeutta (Kohonen, ym., 2019; Kuula, 2015). Tutkittavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti. Heille lähetettiin sähköpostitse ennen haastatteluja tietosuojailmoitus sekä tiedote, joiden kautta haastateltavat hyväksyivät osallistumisensa tutkimukseen ja antamiensa tietojen käytön tutkimuksessa. Ennen haastattelujen nauhoittamisen aloitusta tutkittaville vielä kerrottiin tutkimuksen vapaaehtoisuudesta ja mahdollisuudesta keskeyttää haastattelu sekä tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on myös laatinut tutkimuseettisen ohjeen hyvistä tieteellisistä käytännöistä (HTK) yhteistyössä suomalaisten tiedeyhteisöjen kanssa. Käyttämämme HTK-ohjeistus on vuodelta 2023. Olemme toimineet tutkimuksessamme luotettavasti, rehellisesti, arvostavasti ja vastuullisesti eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaisesti (TENK, 2023). Kiinnitimme erityistä tarkkaavaisuutta tutkimuksen kaikkien vaiheiden laadukkaaseen raportointiin ja tekemiemme tulkintojen läpinäkyvyyteen.

Tutkimuksessa käytettiin Zoom-videopalvelua, josta haastattelut tallennettiin äänitiedostoina. Jokainen haastateltava antoi tutkimuksen tiedotteessa luvan haastattelujen äänittämiselle. Tämän lisäksi haastateltavilta varmistettiin lupa haastattelujen tallentamiseen haastattelujen alussa. Haastattelutallenteet säilytettiin salasanalla ja käyttäjätunnuksella suojattuina, joten ulkopuoliset eivät voi

avata aineistoa. Haastatteluiden tallenteissa ei käynyt ilmi haastateltavien henkilötietoja, sillä haastatteluiden tallentaminen aloitettiin vasta alkuesittelyiden jälkeen. Zoom-videopalvelu tekee automaattisesti myös videotallenteen, mutta nämä poistettiin välittömästi haastatteluiden päättyessä. Haastattelut litteroitiin ja pseudonymisoitiin, minkä jälkeen äänitiedostot poistettiin asianmukaisesti.

Tutkittavista kerättiin vain tutkimuksen kannalta olennaisia henkilötietoja (Kuula, 2015). Näitä tietoja olivat tutkittavien nimi, ammattinimike ja sähköpostiosoite. Tutkittavien ammattinimikkeet kerättiin, sillä tutkimukseen etsittiin vain luokanopettajia. Muut henkilötiedot kerättiin haastattelujen toteuttamista varten, mutta niitä ei hyödynnetty tutkimuksessa muutoin. Nämä henkilötiedot jäivät vain tutkijoiden tietoon. Tutkittaville esiteltiin asianmukaisesti heidän yksityisyyteensä liittyvät asiat tutkimuksen tietosuojailmoituksessa sekä tiedotteessa.

5 EPÄASIAALLINEN KOHTELU

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessämme selvitimme, minkälaista epäasiallista kohtelua luokanopettajat ovat kokeneet huoltajilta työssään. Tutkimuskysymyksen pääluokka on epäasiallinen kohtelu. Epäasiallinen kohtelu koostuu kahdesta yläluokasta: suorat epäasiallisen kohtelun muodot ja epäsuorat epäasiallisen kohtelun muodot.

Epäasiallinen kohtelu osoittautui toistuvaksi ja pitkäkestoiseksi ilmiöksi, joka kesti jokaisen haastateltavan kohdalla puolesta vuodesta useampaan vuoteen. Tältä osin voidaan siis todeta epäasiallisen kohtelun määritelmän täyttyneen haastateltavien kohdalla. Osalla haastateltavista oli useampia kokemuksia epäasialliseksi koetuista huoltajista.

5.1 Suorat epäasiallisen kohtelun muodot

Suorat epäasiallisen kohtelun muodot kohdistuivat suoraan luokanopettajaan. Tämä yläluokka koostuu viidestä alaluokasta: puuttuminen opettajan työhön, opettajan ammattitaidon kyseenalaistaminen ja väheksyminen, valheellisen tiedon levittäminen, huoltajien toistuvat epäasialliset yhteydenotot sekä virheiden etsiminen opettajan toiminnasta. Kaikilla haastateltavilla oli kokemuksia suorista epäasiallisen kohtelun muodoista.

Kokemuksia opettajan työhön puuttumisesta esiintyi lähes jokaisella haastateltavalla. Huoltajat puuttuivat sekä lastaan koskeviin että lastaan koskemattomiin asioihin. Esimerkiksi Haastateltava 5 koki, että huoltaja puuttui hänen työhönsä: ”Semmoisena häirintänä ja epäasiallisena käyttäytymisenä ja puuttumisena minun työhön.” Haastateltavien kokemusten mukaan huoltajat vaativat myös lastensa arvosanojen nostamista ja kokeiden arvioimista uudelleen. Huoltajat eivät opettajien mukaan suostuneet hyväksymään lastensa todellista osaamista. Yhden oppilaan tilanteessa koulu tarjosi erityisopettajan tukea, vaikka sitä ei enää koettu lapselle koulun puolesta tarpeelliseksi. Päätöksen avulla huoltaja pyrittiin pitämään tyytyväisenä. Tilanne kuitenkin jatkui, kun tuen ei koettu

huoltajan puolesta vaikuttavan tarpeeksi oppilaan arvosanoihin. Tilannetta voidaan tulkita siten, että huoltajien odotukset sekä lasta, että koulua kohtaan olivat liian korkeat.

Myöskin hän, tai meille helpompi ratkaisu on ollut se, että me ollaan käytetty erityisopettajan tunteja siihen hyväksi tosi paljon. Meillä on mennyt sitä varten siis hirveästi tunteja hukkaan erityisopettajalta, mutta että erkkaopen tunneilla on tehty kokeet, että hän on siten saanut erityisopettajan täyden tuen siinä kokeen aikana. (Haastateltava 2)

Eräässä tapauksessa huoltajan näkemykset lapsensa osaamisesta poikkesivat luokanopettajan näkemyksestä. Haastateltavan mukaan huoltaja pyrki vaikuttamaan opettajan toimiiin lastaan koskevissa asioissa. Opettajan kokemuksen mukaan huoltaja ei halunnut, että hänen lastansa eriytetään alaspäin lapsen vaatimalle tasolle. Haastateltava taas koki eriyttämisen lapselle tarpeelliseksi. Eriyttämisellä tarkoitetaan, että opetuksessa otetaan huomioon oppilaan tarpeita oppimisen edistämiseksi (Opetushallitus, 2014). Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi opetustapojen ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon eriytettävän oppilaan osaamisen taso. Tehtävät saattavat olla esimerkiksi alaspäin eriyttäessä konkreettisempia ja ohjeistetumpia.

Ja sitten oikeastaan se isä määrittelee sen sillä, että siksi hän ei halua, että hänen lapsellensa esimerkiksi S-kakkosena tehdään eriytetty suunnitelma tai muuta. Esimerkiksi sanaluokien kanssa, mitä lapsi ei välttämättä osaa, tai S-kakkoselta ei välttämättä odotettaisi sitä ihan niin vahvasti. Niin hän on todennut, että hän ei halua sitä eriyttämistä siinä kohtaa, ettei se vaikuta sitten hänen lapsensa tulevaisuuteen, koska hän haluaa, että hänen lapsensa tulee saamaan hyvän ammatin ja menestyy elämässä. (Haastateltava 2)

Haastateltava koki, että huoltaja häiriköi häntä jatkuvasti pyrkiessään vaikuttamaan opettajan toimintaan lastaan koskevissa asioissa. Opettajan näkemyksen mukaan huoltaja uskoi, että hän tietää itse paremmin, mikä hänen lapselleen olisi parasta ja ohjeisti siksi jatkuvasti opettajaa.

Huoltajat puuttuivat myös asioihin, jotka eivät koskeneet heidän lapsiaan. Haastateltava 1 kertoi kokemuksestaan muun muassa seuraavasti: ”Siellä ruvettiin kritisoimaan asioita, jotka ei oikeasti liity siis millään tavalla häneen (huoltajan lapseen).” Toinen haastateltava taas koki epäasiallisena kohteluna huoltajan toiminnan, jossa huoltaja pyrki vaikuttamaan opettajan opetustyyliin. Huoltaja teki esimerkiksi erilaisia valituksia ja kanteluita opettajasta.

Opettajan ammattitaidon väheksymistä ja kyseenalaistamista kuvasivat kolme haastateltavaa. Opettajan ja koulun toimintatavat eivät haastateltavien kokemusten mukaan miellyttäneet huoltajia. Opettajien mukaan tästä seurasi jatkuvaa häiriköintiä niin opettajaa, kuin koulua kohtaan. Haastateltavat kokivat, että huoltajien ulostulot olivat opettajan ammattitaitoa väheksyviä. Huoltaja oli väheksynyt esimerkiksi Haastateltavan 5 ammattitaitoa: ”Ja sitten myöskin se, että siinä niin kun kyseenalaistettiin minun ammattitaito siltä osin, että osaanko minä siellä luokassa olla tasapuolinen ja kohtelenko kaikkia samanarvoisesti.” Yhteistä kaikkien haastateltavien kokemuksissa oli, että tilanteet eivät olleet yksittäisiä. Luokanopettajat kokivat huoltajien jatkuvasti kyseenalaistaneen opettajien valintoja ja tapoja opettaa.

Ja jatkuvasti kyseenalaistaa mun tapaa opettaa ja materiaaleja. Ja kaikki pitäisi olla silti kymppiä lapsella. Mikään sen huonompi ei niinku toimi. Kaikki pitäisi saada uusia ja sitten niinku vaatii ihan hirveästi perusteluja kaikkeen käytännössä. (Haastateltava 2)

Haastateltavat havaitsivat, että huoltajat levittivät valheellista tietoa opettajista. Erään haastateltavan mukaan huoltaja oli levittänyt valheellisia asioita hänestä useammalle koulun henkilökunnan jäsenelle. Opettajan mukaan rehtori sekä muut koulun henkilökunnan jäsenet totesivat viestien sisällöt valheellisiksi. Huoltaja oli lähettänyt viestit myös koulun ulkopuolisille tahoille, minkä haastateltava oli kokenut hyvin kiusallisena. Myös toisella haastateltavalla oli kokemuksia, joissa hänestä levitettiin valheellisia huhuja paikkakunnalla.

Ja sittenhän mä rupesin niitä asioita ottamaan esille ja laitoin vanhemmille viestejä. Ja vanhemmat sitten siitä hermostui ja kun eivät tietenkään minua tunteneet opettajana, enkä minä myöskään ole paikkakuntalainen, niin semmoinen huhumyly alkoi liikkua sitten siellä, että mä jotenkin suosin tämän opettajapariskunnan poikaa, ja hän saa jotakin erityis-oikeuksia ja näyttelen koevastauksia hänelle. (Haastateltava 5)

Haastateltava 1 koki, että huoltaja levitti valheellisia väittämiä, joissa hän väitti opettajan valehtelevan. Opettajan näkemys liikunnantunnilla sattuneesta tapahtumasta poikkesi lapsen kertomuksesta kotona. Kokemuksen mukaan huoltaja asettui asiassa lapsen puolelle. Tilanteen oli todistanut toinen opettaja, joka pysyi vahvistamaan haastateltavan kertomuksen. Luokanopettajan mukaan opettajan ja huoltajan näkemyseroista alkoi pitkään kestänyt epäasiallinen käytös opettajaa ja koulua kohtaan.

Haastateltavat kokivat, että he saivat huoltajilta toistuvasti epäasiallisia yhteydenottoja. Yhteydenotot eivät olleet tavallisia huoltajien yhteydenottoja opettajaan, vaan sisälsivät haastateltavien mukaan epäasiallisia piirteitä. Huoltajat olivat yhteydessä opettajiin viestein ja puhelimitse.

Ja siitä lähti se pommittelu. Se (huoltaja) soitti meille kaikille yksitellen. Se soitti rehtorille, apulaisrehtorille, soitti koulusihteerille ja sitten siellä oli vielä pienempi sisarus jollain toisella luokalla, niin sitten se rupesi pommittamaan kaikkia meidän ykkös-kakkosen opettajia, siis ihan jatkuvasti, ihan koko ajan. (Haastateltava 1)

Wilma-järjestelmä oli yleisin yhteydenpitoväline, jota huoltajat käyttivät epäasiallisessa viestinnässä. Esimerkiksi Haastateltava 1 mainitsi huoltajan kommunikointitavoista seuraavaa: ”No oikeastaan niinku just Wilma-viestit ja sitten ne puhelinsoitot varmaan ne pääasialliset.” Haastateltavat pitivät yhteydenottoja epäasiallisena niiden sisältöjen ja määrän vuoksi. Viestit ja puhelut koettiin hyökkäviksi ja syyllistäviksi. Opettajat saivat niitä myös toistuvasti. Haastateltavien opettajien kokemusten mukaan tällaisten viestien ja puheluiden saaminen aiheutti negatiivisia tunteita ja jopa ahdistusta.

Haastateltavien opettajien mukaan, huoltajat etsivät jatkuvasti heidän tekemisistään virheitä. Tätä olivat kokeneet kaksi haastateltavaa. Myös muilla haastateltavilla oli kokemuksia toiminnasta, joissa opettajan väitettiin toimineen virheellisesti. Kahdella haastateltavalla virheiden etsiminen opettajan työstä kuitenkin korostui. Heidän kohdallaan huoltajan toiminta koettiin toistuvaksi ja täten häiritseväksi. Haastateltava 3 kertoi, että huoltaja etsi virheitä hänen toiminnastaan: ”Isä etsi kaikkea, mistä se voisi saada minut jollain tavalla kiinni, että mie oon toiminut väärin.” Toisen haastateltavan kokemuksen mukaan huoltaja oli listannut vuoden ajan ylös asioita, mitkä hänen mielestään todistivat opettajan toimineen väärin. Haastateltavan mukaan huoltaja piti esimerkiksi lapselleen annettuja arvosanoja virheellisinä.

Opettajat kokivat, että virheiden etsiminen työllisti heitä. Kokemusten mukaan opettajat joutuivat jatkuvasti perustelemaan valintojaan ja tekemisiään. Muun muassa Haastateltava 2 kertoi, että hän oli käyttänyt paljon aikaa kommunikointiin häntä epäasiallisesti kohdelleen huoltajan kohdalla: ”Se on hankaloit-

tanut tiettyjä asioita. Mun täytyy tosi pitkälti miettiä ja perustella jo heti ensimmäisessä viestissä, miksi minä kirjoitan jotakin ja miksi minä olen tehnyt jotain.” Huolelliset perustelut eivät opettajien mukaan riittäneet, vaan huoltajien epäasiallinen toiminta jatkui.

5.2 Epäsuorat epäasiallisen kohtelun muodot

Epäsuorat epäasiallisen kohtelun muodot eivät kohdistuneet suoraan opettajaan. Tapaukset kuitenkin tulivat luokanopettajien tietoon ja aiheuttivat heille mainehaittaa sekä mielipahaa. Tämän vuoksi haastateltavat kokivat toiminnan epäasiallisena kohteluna. Kaikilla viidellä haastateltavalla oli kokemuksia epäsuorasta epäasiallisesta kohtelusta. Epäsuora epäasiallinen kohtelu koostuu kahdesta alaluokasta: huoltajien yhteydenotot ulkopuolisiin tahoihin ja maalittaminen.

Haastateltavien mukaan huoltajat pyrkivät viranomaisten ja muiden koulun ulkopuolisten tahojen kautta vaikuttamaan meneillään olevaan tilanteeseen. Yhteydenotot huoltajilta näihin tahoihin olivat useimmiten muodoltaan erilaisia kirjallisia valituksia. Haastateltavat kokivat, että huoltajat pyrkivät hanakaloittamaan ja vaikeuttamaan opettajan työtä näillä valituksilla.

Isä lähti valittamaan ensin johtokuntaan, muutama valitus, siitä sitten sivistyslautakuntaan, lääninhallitukseen, hallinto-oikeuteen, Teostoon. (Haastateltava 3)

Ja sitten yhen tällaiseen mun viestin, kun olin kertonut mitä koulussa on tapahtunut, niin semmoisen viestin jälkeen sitten yhtäkkiä tuli semmoinen iso viesti (huoltajalta), joka oli lähetetty koulun rehtorille tietenkin ja sivistystoimeen. Elikkä kaikille mahdollisille kaupunkiorganisaatioissa täällä, opetustoimeen ihmisille ja sen lisäksi se oli lähtenyt jollekin kansanedustajalle. (Haastateltava 4)

Useimmissa tapauksissa tilanne kääntyi lopulta päinvastaiseksi, ja opettajat saivatkin tukea tilanteeseen näiltä tahoilta. Kaikkia valituksia ja ilmoituksia ei kuitenkaan käsitelty opettajan ja koulun ulkopuolisten tahojen välillä ja varsinkin nämä jäivät painamaan opettajien mieltä.

Haastateltava 3 kertoi, että huoltaja teki valituksen jopa Teostoon: ”Ja kun se ei mitään keksinyt niin se keksii aina uusia, että esimerkiksi me koululla ote-

taan liikaa kopioita ja teki siitä Teostoon valituksen ja tän tyyppistä.” Haastateltava koki tämän kaltaisten valitusten tuovan haasteita opettajan työhön. Opettaja joutui esimerkiksi olemaan hyvin tarkkana toiminnastaan työpaikallaan. Haastateltava kertoi, ettei hän esimerkiksi uskaltanut näyttää lapsille elokuvaa koulussa. Opettaja vuokrasi elokuvan katsomista varten koulun lähetytviltä mökin, missä elokuvaa katsottiin oppilaiden kanssa.

Huoltajat maalittivat haastateltavia opettajia. Maalittaminen katsotaan tässä tutkimuksessa epäsuoraksi epäasialliseksi kohteluksi. Huoltajien toiminta ei ole kohdistunut suoraan opettajaan, vaan haastateltavat ovat saaneet tietää maalittamisesta välikäsien kautta.

Yksi maalittamisen muodoista oli huoltajien pyrkimys saada muut huoltajat opettajaa vastaan. Tällaisia kokemuksia oli kahdella haastateltavalla. Haastateltavat kokivat, että huoltajat olivat tyytymättömiä opettajaan ja olivat häiriköineet opettajaa jo ennen maalittamista muilla keinoin.

Minuun oli useampi henkilö yhteydessä, että se on kiertänyt kylillä tämä henkilö keräämässä tukijoukkoja itselleen, että ne yrittää hyökätä minua vastaa siellä vanhempainillassa. (Haastateltava 3)

Elikkä hän muille vanhemmille laitteli viestiä ja soitteli ja niin kuin lynkkaus- kautta maalittamishenkeä yritti nostattaa sitten muiden, ja lähinnä tää nyt koski poikia, ja muiden poikien ja vanhempien tasolta minua kohtaan. (Haastateltava 5)

Maalittamista oli myös opettajan mustamaalaaminen. Haastateltavien mukaan näissä tapauksissa huoltajat mustamaalasivat opettajia julkisesti. Haastateltava 4 nosti esiin, kuinka huoltaja oli kirjoittanut julkisesti sosiaaliseen mediaan jakaen hänestä väärää tietoa: ”No se oli siellä somessa ja sitten sähköpostitse just se semmoinen väärin tietojen levittäminen ja sitten sen asian jakaminen täysin ulkopuolisille tahoille ja mun mielestä musta siinä oli semmoinen vahingoittamistarkoitus.” Valheellisen tiedon jakamisen alustana oli toiminut Facebook. Mustamaalaamista oli kohdannut myös toinen haastateltava. Tässä tapauksessa huoltaja pyrki aiheuttamaan hallaa opettajan maineelle, kertoen valheellisia väittämiä opettajasta.

Maalittamistapauksissa yhteistä on ollut huoltajien pyrkimykset saada eri tahoja sekä muita huoltajia opettajaa vastaan. Haastateltavat kokivat, että huoltajat pyrkivät toiminnallaan aiheuttamaan mainehaittaa opettajille. Useassa tapauksessa opettajaan kohdistuvan mainehaitan lisäksi voidaan tulkita, että huoltajat pyrkivät vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen koko koulua kohtaan.

6 TOIMINTA EPÄASIALLISTA KOHTELUA SISÄLTÄNEISSÄ TILANTEISSA

Toisessa tutkimuskysymyksessä selvitettiin, miten luokanopettajien näkökulmasta epäasialliseen kohteluun liittyneet tahot ovat tilanteissa toimineet. Toinen pääluokka on epäasialliseen kohteluun liittyneiden tahojen toiminta. Epäasialliseen kohteluun liittyneiden tahojen toiminta koostuu kolmesta yläluokasta: koulun henkilökunnan toiminta, koulun ulkopuolisten tahojen toiminta sekä kodin ja koulun välinen toiminta. Kaikki yläluokat koostuvat alaluokista.

6.1 Koulun henkilökunnan toiminta

Koulun henkilökunnan toiminta koostuu viidestä alaluokasta: rehtorin toiminta, apulais- tai vararehtorin toiminta, muiden opettajien toiminta, erityisopettajan toiminta ja tyytyväisyys koulun tukeen. Jokaisella haastateltavalla oli kokemuksia koulun henkilökunnan toiminnasta liittyen luokanopettajien kokemaan epäasialliseen kohteluun.

Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki luokanopettajat kokivat, että he saivat jonkin tasoista tukea rehtorilta epäasiallista kohtelua kohdatessaan. Rehtorit auttoivat luokanopettajia viestinnässä lähettämällä ainakin yhden viestin huoltajalle. Haastateltava 1 koki, että rehtorin viestinnästä oli ollut hyötyä: ”Meillä oli ensin rehtori, joka laittoi viestiä, muistaakseni Wilma-viestiä, tälle huoltajalle, että nyt pitää antaa opettajille työrauha ja se mun mielestä loppui pieneksi hetkeksi siinä vaiheessa.” Lisäksi yksi rehtoreista oli ohjeistanut haastateltavan mukaan, että opettajan täytyy kierrättää huoltajalle lähetettävät viestit hänen kauttaan.

Rehtorien osallistuminen opettajien ja huoltajien yhteisiin tapaamisiin koettiin positiivisena asiana. Tapaamiset huoltajien kanssa liittyivät jollakin tavalla käynnissä olevaan epäasialliseen kohteluun luokanopettajaa kohtaan. Haastateltavan 3 mukaan rehtori lähti luokanopettajan mukaan tapaamaan huoltajaa huoltajan kotiin: ”Käytiin pari vuotta ennen kuin hän (huoltaja) suostui tulemaan

koululle esimieheni kanssa hänen kotona.” Toisen haastateltavan kokemuksen mukaan rehtori osallistui koululla järjestettyyn palaveriin yhdessä luokanopettajan ja huoltajien kanssa.

Viestittelyn ja tapaamisten lisäksi rehtori antoi yhdelle luokanopettajalle yleisen ohjeen, ettei opettaja saa työskennellä epäasiallisesti häntä kohdelleen huoltajan kanssa ilman rehtorin tukea. Haastateltava 4 kertoi rehtorin tukeneen häntä kaikessa yhteistyössä: ”Mun esimiehen ohje, että mua ei jätetä siinä tilanteessa niinku yksin toimimaan sen vanhemman kanssa.” Haastateltava koki rehtorin olevan tilanteessa hänen puolellaan.

Kaksi haastateltavaa koki, etteivät rehtorit tukeneet heitä riittävästi tai ollenkaan. Esimerkiksi Haastateltava 5 koki, että rehtori jääväsi itsensä haastavaksi koetun tilanteen ulkopuolelle: ”Koin siinä asiassa olevani aika yksin, koska esimerkiksi rehtori ei ottanut mitään kantaa tähän.” Haastateltavat olisivat toivoneet rehtoreilta enemmän tukea.

Haastateltavien mukaan kaikki rehtorit eivät kehottaneet haastateltavia ottamaan yhteyttä työsuojeluun tai muihin koulun ulkopuolisiin tahoihin. Haastateltavat kokivat, että rehtoreiden olisi ollut hyvä suositella jotakin tahoa, joka olisi voinut auttaa luokanopettajia tilanteissa. Rehtorin velvollisuuksiin kuuluu jo Työturvallisuuslain (738/2002) mukaan auttaa opettajia haastavissa tilanteissa erilaisin keinoin. Yhden haastateltavan kokemuksen mukaan opettaja kysyi rehtorilta tietoa tahoista, joihin hänen kannattaa ottaa yhteyttä haastavassa tilanteessa. Rehtori ei osannut suositella yhtäkään tahoa.

Rehtorin lisäksi haastateltavat kertoivat, että vararehtorit tai apulaisrehtorit tukivat heitä haastavissa tilanteissa. Haastateltava 1 kertoi, että apulaisrehtori osallistui huoltajan tapaamiseen yhdessä luokanopettajan kanssa: ”Huoltaja halusi koululle palaverin ja palaveri järjestettiin. Siellä oli meidän apulaisrehtori, minä, mun naapuriluokan opettaja, joka myös opetti tätä lasta aina silloin tällöin.” Toinen haastateltava mainitsi vararehtorin tukeneen häntä yleisesti jonkin verran koko epäasiallisen kohtelun tilanteen ajan.

Yhden haastateltavan kokemuksen mukaan apulaisrehtori ei tukenut opettajaa tarpeeksi rehtorin jäätyä sairauslomalle. Haastateltava 1 mukaan apulaisrehtorin olisi pitänyt toimia tiukemmin epäasiallisesti toimineen huoltajan kohdalla: ”Sitten meidän apulaisrehtori joutui niin kuin astumaan näihin (rehtorin) saappaisiin ja hän taas on sitten semmoinen hyvin myötäilevä, ja hyvin ehkä liiankin tässä tilanteessa empaattinen.” Haastateltava koki huoltajan ja opettajan välisen tilanteen vaikeutuneen entisestään apulaisrehtorin myötäilevän suhtautumisen takia.

Koulujen muut opettajat tukivat haastateltavia tilanteissa, joissa huoltajat kohtelivat luokanopettajia epäasiallisesti. Haastateltavista kolme oli kokenut saaneensa tilanteissa tukea muilta opettajilta. Suurin osa muilta opettajilta saadusta tuesta liittyi kommunikointiin haastateltavan ja huoltajan välillä. Kahden haastateltavan kokemuksen kohdalla toinen koulun opettaja oli mukana soittamassa huoltajalle. Haastateltava 2 korosti kollegan roolia puheluissa: ”Mä en suostu missään nimessä puhelimitse keskustelemaan, ellei joku toinen aikuinen tai koulun virkamies ole paikalla.” Haastateltava perusteli valintaansa sillä, että kollega voi toimia tarvitessa puhelun sisällön todistajana.

Toiset opettajat tai muu koulun henkilökunta tarkastivat haastateltavien viestejä ennen lähetystä tai kirjoittivat ne kokonaan itse. Haastateltavat näyttivät tai kirjoituttivat viestit koulun henkilökunnalla eri syistä. Haastateltava 1 vetosi siihen, että viesteihin vastaaminen vaikuttaa hänen henkilökohtaiseen hyvinvointiinsa: ”Minä en ole itse niitä (viestejä) lukenut. En halua menettää yöniani.” Toisten haastateltavien kohdalla koulun henkilökunnan apu viestinnässä toi varmuutta, että viestien sisältö ei voisi loukata huoltajia tai niistä ei voisi tehdä vääriä johtopäätöksiä.

Haastateltavien kokemusten mukaan muut opettajat auttoivat heitä myös konkreettisilla toimilla. Haastateltava 4 kertoi, että muut opettajat suojelivat häntä loukkaavien viestien näkemiseltä: ”Ne (Facebook-julkaisut) tuli sitten muuta kautta mun korviin ja sitten työkaverit suojelikin siltä, että niitä ei mun silmille näytetty ollenkaan.” Eräs luokanopettaja otti epäasiallisesti haastateltavaa kohdelleen huoltajan lapsen omalle luokalleen. Haastateltava koki tämän

auttaneen tilanteessa. Myös rehtori tuki haastateltavan ja hänen työparinsa päätöstä oppilaan luokan vaihtamisessa.

Kaikkien haastateltavien kohdalla kollegoiden tukea ei koettu riittäväksi. Yhden haastateltavan kokemuksen mukaan muut opettajat eivät olleet mukana selvittämässä haastavaa tilannetta tai tukeneet muutenkaan opettajaa. Haastateltava 5 koki jääneensä haastavassa tilanteessa yksin: ”Työyhteisö halusi tavallaan pestä kätensä tästä asiasta ja minut jätettiin silleen niin kun yksin pärjäämään.” Haastateltavan mukaan työyhteisö perusteli tilanteesta vetäytymistä sillä, että eräs koulun opettajapariskunta liittyi haastavaan tilanteeseen osittain oman lapsensa kautta.

Haastateltavien mukaan erityisopettaja tuki heitä osallistumalla huoltajan ja luokanopettajan yhteisiin tapaamisiin. Haastateltava 4 kertoi, että erityisopettaja kuuluu hänen lähipiiriinsä rehtorin lisäksi: ”Meiltä koululta oli rehtorin lisäksi erityisopettaja, joka oli se mun lähin lähipiiri siinä asiassa, eli järjestettiin semmoinen tapaaminen sitten sitä (epäasiallista kohtelua sisältävää tilannetta) koskien.” Toinen haastateltava koki, että epäasiallista kohtelua sisältänyt tilanne työllisti erityisopettajaa.

Kolme haastateltavista mainitsi, että he ovat tyytyväisiä koulusta saamaansa tukeen. Esimerkiksi Haastateltava 4 kertoi olleensa tyytyväinen esihenkilön toimintaan: ”Koin hyvin vahvasti sen, että esimies kohteli mua silleen tosi oikeudenmukaisesti ja reilusti siinä tilanteessa.” Tilanteessa tukea saaneet haastateltavat olivat tyytyväisiä koulun toimintaan. Kaksi haastateltavista eivät olleet tyytyväisiä koulun henkilökunnan tukeen. He kertoivat kaivanneensa lisää tukea koulun puolelta.

6.2 Koulun ulkopuolisten tahojen toiminta

Toisessa yläluokassa käsitellään haastateltavien saamaa tukea koulun ulkopuolisilta tahoilta. Koulun ulkopuolisten tahojen toiminta koostuu kahdesta alaluokasta: terveydenhuollon ammattilaisten tuki ja virastojen ja valtuutettujen toi-

minta. Lisäksi haastateltavat mainitsivat koulupsykologin sekä muiden oppilaiden huoltajien toiminnan. Nämä ovat ristiriitaisia tahoja määrittelyn kannalta, sillä ne eivät kuulu koulun henkilökuntaan, mutta eivät ole täysin koulun ulkopuolisia tahoja. Koulupsykologi ja muiden oppilaiden huoltajat eivät muodosta neet omaa alaluokkaa, mutta niitä käsitellään tässä luvussa.

Haastateltavat ottivat yhteyttä terveydenhuollon ammattilaisiin. Kolme haastateltavaa kertoi, että he ottivat yhteyttä työterveyteen epäasiallisen kohtelun seurauksena. Työterveyteen yhteyttä ottaneet luokanopettajat saivat sairauslomaa. Haastateltavien sairauslomat kestivät kahdesta viikosta kahdeksaan viikkoon. Esimerkiksi Haastateltava 1 kertoi, että hän ei jaksanut työskennellä huoltajan epäasiallisen käyttäytymisen vuoksi: ”Mä soitin seuraavana päivänä työterveyteen ja mä olin sitten silloin sen noin kuukauden, puolitoista sairauslomalla.” Opettajat kokivat myös saaneensa rauhaa vallitsevasta tilanteesta sairausloman ajan. Haastateltava 2 mainitsi, että hän otti työterveyden lisäksi yhteyttä terveyskeskukseen: ”Kyllä olen käynyt työterveydessä ja myöskin siis tota ihan yleisessä terveyskeskuksessa, siis psykiatrisella hoitajalla.” Haastateltava oli kertonut kokemastaan epäasiallisesta kohtelusta psykiatriselle sairaanhoitajalle.

Muita opettajia tukeneita koulun ulkopuolisia tahoja olivat erilaiset virastot ja valtuutetut. Haastateltavat mainitsivat, että he olivat yhteydessä esimerkiksi työhyvinvointivaltuutettuun, opetusvirastoon sekä kaupunkiorganisaation esihenkilöön. Lisäksi haastateltavat mainitsivat lääninhallituksen sekä kunnan johtokunnan ja sivistyslautakunnan. Esimerkiksi Haastateltava 4 oli ottanut yhteyttä koulun ulkopuolisiin tahoihin viestein: No siis rehtorin toimesta siitä kirjoitettiin sähköpostiviesti sinne hänen esimiehilleen ja sinne niin kun meidän opetusvirastoon että sille kaupunkiorganisaation esimiehille siitä viestitettiin.” Haastateltavat ottivat yhteyttä keskenään eri tahoihin.

Opettajat olivat yhteydessä ulkopuolisiin tahoihin pääasiassa sen takia, että huoltajat olivat tehneet näille valituksia opettajista. Esimerkiksi haastateltava 3 kertoi, että hän on ollut yhteydessä lääninhallitukseen huoltajan tekemien valitusten vuoksi: ”No mä oon on tietysti käynyt kuultavana, oon kirjoittanut aika

monta vastinetta sivistyslautakunnalle, lääninhallitukseen.” Koulun ulkopuoliset tahot olivat pääasiassa tukeneet ja kuunnelleet haastateltavien näkökulmaa tilanteissa.

Yhden haastateltavan kohdalla koulun ulkopuolisten tahojen tuki oli jäänyt keskeneräiseksi. Haastateltavan 4 mukaan koulun ulkopuolisille tahoille lähetettyjä viestejä ei selvitetty: ”Siis ne ei vastanneet ne ihmiset, ne nettipoliisit tai jotkut lapsiasiavaltuutetut tai tällaista. Ne ei vastannut siihen viestiin, ainakaan mulle.” Viesteihin vastaamattomuus jäi häiritsemään haastateltavaa.

Koulun ulkopuolisen ja koulun sisäisen tuen välille jää tuki muiden oppilaiden huoltajilta sekä koulupsykologilta. Haastateltava 3 korosti, että muut huoltajat tukivat häntä ja hänen valintojaan: ”Ja sitten loppupeleissä, kun muut vanhemmat oli mun puolella, niin tuli myös tämmöistä kiristämistä muita vanhempia kohtaan.” Haastateltava 5 taas kertoi, että koulupsykologi osallistui yhteisiin tapaamisiin huoltajan ja opettajan kanssa. Haastateltava korosti sitä, että koulupsykologi on samaan aikaan sekä koulun sisäinen että ulkopuolinen tuki.

6.3 Kodin ja koulun välinen toiminta

Tässä alaluvussa keskitytään kommunikointiin kodin ja koulun välillä. Kodin ja koulun välinen toiminta koostuu kolmesta alaluokasta: huoltaja vaikeutti kommunikointia, opettaja pyrki kommunikointiin ja opettaja vältteli kommunikointia.

Jokainen haastateltava kuvasi huoltajien vaikeuttaneen kommunikointia kodin ja koulun välillä. Kolmella haastateltavalla kommunikoinnin vaikeuttaminen korostui. Haastateltavien mukaan kommunikoinnin vaikeuttaminen kodin ja koulun välillä näkyi luokanopettajille siten, että kaikki huoltajat eivät suostuneet koulun tai opettajan ehdottamiin tapaamisiin tilanteen selvittämiseksi. Esimerkiksi yksi huoltaja osallistui haastateltavan mukaan tapaamiseen vasta useiden suostuttelujen jälkeen. Haastateltavan 3 tilanne huoltajan kanssa lähti ratkeamaan, kun huoltaja suostui tapaamiseen kasvotusten: ”Ihan viimeisillä hetkillä mä sain sen isän käymään koululla ja mä melkein pari tuntia pidin hänelle

palaveria.” Haastateltavan tiukkasävyinen keskustelu huoltajan kanssa auttoi tilanteessa.

Lisäksi haastateltavien mielestä huoltajien kommunikointitavat eivät olleet sujuvia. Haastateltava 3 korosti sitä, että huoltaja ei kommunikoinut koulun suuntaan, mikä vaikeutti yhteistyötä: ”Niin tuota se oli käytännössä nolla se meidän yhteistyö. Toki mä laitoin viestejä koteihin niin kuin kaikkiin muihinkin koteihin, mutta sieltä ei tullut koululle päin mitään.” Kaksi haastateltavaa taas mainitsi, etteivät huoltajat kommunikoineet niin kuin luokanopettajan kanssa oli sovittu. Haastateltavien mukaan huoltajien kanssa sovittiin toimintamalleja kommunikointiin kodin ja koulun välillä, mutta huoltajat eivät kunnioittaneet näitä sopimuksia.

Yksi haastateltava kertoi, että huoltaja vaikeutti kommunikointia ratkaisemalla itsenäisesti kodin ja koulun välisen tilanteen. Haastateltavan 2 mukaan huoltaja ei kommunikoinut koulun suuntaan, vaan teki oman ratkaisun: ”Tää isä on ihan selvästi sitä mieltä, että ei siis ratkaisua ei ole olemassa muuta kuin se, että hän alkaa itse opettamaan omaa lastansa tai hän siirtää hänet toiseen kouluun.” Haastateltavan mukaan huoltaja ei ylipäättäen ollut valmis koulun puolesta ehdotettuihin ratkaisuihin, mikä vaikeutti tilanteen selvittämistä.

Osa haastateltavista pyrki kommunikoimaan huoltajien kanssa tilanteiden selvittämiseksi. Neljä haastateltavista järjesti tapaamisen huoltajien kanssa, jotta epäasiallinen kohtelu luokanopettajaa kohtaan päättyisi. Haastateltavien 3 ja 5 mukaan palavereista oli hyötyä tilanteiden selvittämiseksi. Haastateltava 5 mukaan epäasiallinen kohtelu loppui palaverin jälkeen: ”Koulupsykologi tuli sinne meidän tapaamiseen ja keskusteltiin sitten näistä asioista siellä ja siihen se minun mielestä loppukin sitten se tää maalittaminen.” Opettajan mukaan huoltajat ymmärsivät tapaamisessa, että heillä ei ollut todistusaineistoa opettajaa vastaan.

Haastateltavat 1 ja 2 eivät taas kokeneet, että palavereista olisi ollut hyötyä epäasiallisen kohtelun päättymisen kannalta. Haastateltava 1 koki, että huoltaja ei käyttäytynyt palaverissa sovittelevasti: ”No tiivistetysti hänen sanomansa oli se, että minä olen siis hirviö ihmisenä, koska hänen lapsensa kuulema voi niin

käsittämättömän huonosti.” Myös toisen haastateltavan mukaan huoltaja käyttäytyi palaverissa epäasiallisesti. Opettajat olivat epäasiallisesti käyttäytyneiden huoltajien kanssa yhteydessä myös viestein.

Kommunikoidessaan huoltajien kanssa opettajat kertoivat olleensa tarkkaavaisia. Viestittely tai muu kommunikointi ei voinut olla haastateltavien mukaan rentoa, vaan siihen täytyi kiinnittää erityistä huomiota. Esimerkiksi Haastateltava 2 kertoi, että hän kiinnitti huomionsa viestien sisältöön: ”Mun täytyy tosi pitkälti miettiä ja perustella jo heti ensimmäisessä viestissä, miksi minä kirjoitan jotakin ja miksi minä olen tehnyt jotain.” Luokanopettajat pyrkivät tarkkaavaisuudella siihen, että epäasiallisesti luokanopettajaa kohtaan käyttäytyneet huoltajat eivät saisi lisää syytä jatkaa epäasiallista käytöstään. Haastateltavien mukaan viestien pohtiminen ja sanavalintojen miettiminen kuluttaa liikaa luokanopettajien aikaa.

Haastateltava 1 vältteli kommunikointia huoltajan kanssa. Haastateltava teki päätöksen, ettei hän aio vastata huoltajan viesteihin. Myöhemmin Haastateltava 1 esti huoltajan puhelinnumeron, jotta huoltaja ei voisi ottaa häneen yhteyttä: ”Mä en enää pystynyt katsomaan edes, se aiheutti niin suuren ahdistuksen, kun mä katsoin, että se (huoltaja) soittaa mulle, että mä estin sen numeron kokonaan.” Kommunikoinnista kyseisen huoltajan kanssa vastasi toinen opettaja.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää luokanopettajien kokemuksia heitä epäasiallisesti kohdelleista huoltajista. Tämän lisäksi tutkimme, miten epäasiallisen kohtelun tilanteisiin liittyneet tahot toimivat, kun luokanopettajia kohdeltiin epäasiallisesti.

Tulosten mukaan luokanopettajat kohtasivat työssään huoltajilta suora- ja epäsuoraa epäasiallista kohtelua. Tuloksissa on samankaltaisuuksia Kaupin ja Pörhölän (2009) tutkimuksen sekä OAJ:n työolobarometrin (Golnick & Ilves, 2022) tulosten kanssa. Näitä yhteneväisyyksiä ovat huoltajien opettajaan kohdistama arvostelu, mustamaalaaminen, epäasiallinen kielenkäyttö, työn vaikeuttaminen ja maineen kyseenalaistaminen (Kauppi & Pörhölä, 2009; Golnick & Ilves, 2022). Mielenkiintoinen havainto oli, että useammilla luokanopettajilla oli kokemuksia useista eri huoltajista, jotka käyttäytyivät epäasiallisesti opettajaa kohtaan. Lisäksi nämä tilanteet olivat pitkäkestoisia. Tämä korostaa entisestään niiden vaikutusta opettajan työkuormaan ja osoittaa, kuinka haastavia tilanteet voivat olla.

Tutkimuksessa luokanopettajat kokivat epäsuoran epäasiallisen kohtelun erityisen haasteelliseksi. Epäsuoraan epäasialliseen kohteluun voi olla haastavampi puuttua, kuin taas suoraan epäasialliseen kohteluun (Mishna, ym., 2005). Huomattavaa on myös, että ulkopuolisille tahoille tehtyjä valituksia huoltajien taholta ei aina selvitetty asianmukaisesti. Koulun mahdollisuudet puuttua esimerkiksi huoltajien somekirjoitteluun ovat hyvin rajalliset. Suoria epäasiallisen kohtelun muotoja on mahdollisesti helpompi selvittää, esimerkiksi rehtorin avustuksella. Sen sijaan epäsuorissa tilanteissa koulun toimintamahdollisuudet ovat heikommat.

Tulosten mukaan tilanteisiin, joissa huoltajat ovat kohdelleet epäasiallisesti luokanopettajia, on liittynyt useita tahoja. Tahoja ovat olleet koulun henkilökunta, koulun ulkopuoliset tahot, huoltajat sekä luokanopettajat itse. Jokainen

näistä tahoista on toiminut tapahtumiin liittyvissä tilanteissa omassa roolissaan omalla tavallaan.

Epäasiallista kohtelua kokeneet luokanopettajat kokivat pääasiassa, että he saivat tarpeeksi tukea koulun henkilökunnalta. Rehtorit ja muu henkilökunta auttoivat opettajia haastavissa tilanteissa. Osa haastateltavista kuitenkin koki, että he eivät saaneet riittävästi tukea. Erityisesti rehtorin odotettiin tarjoavan ohjeita ja tukea epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutuneiden opettajien tukemiseksi Työturvallisuuslain (728/2002, 25§) mukaisesti.

Luokanopettajat saivat tukea koulun ulkopuolelta työterveydestä sekä erilaisilta virastoilta ja valtuutetuilta. Opettajat ottivat esimerkiksi yhteyttä työterveyteen ja saivat sairauslomaa. Tämä on yleinen terveydenhuollon tapa epäasiallisen kohtelun kohdalla (Reinboth, 2006, s. 176). Virastot ja valtuutetut liittyivät tilanteisiin huoltajien heille lähettämien valitusten tai huomautusten takia. Virastot ja valtuutetut eivät vastanneet aina yhteydenottoihin, mikä koettiin häiritseväksi.

Epäasiallisesti luokanopettajaa kohdelleet huoltajat toimivat tilanteissa tehden kommunikoinnista kodin ja koulun välillä haastavaa. Kommunikoinnin haasteet ja huoltajien omien ratkaisujen tekeminen vaikeuttivat luokanopettajien työtä sekä haastavien tilanteiden ratkaisemista. Haastateltavat toimivat haastavissa tilanteissa parhaansa mukaan. Osa opettajista pyrki kommunikoimaan huoltajien kanssa, jotta epäasiallinen kohtelu saataisiin päätökseen. Kommunikointi kodin ja koulun välillä kuuluu ensisijaisesti opettajille (Opetushallitus, 2014). Kommunikoidessaan huoltajien kanssa opettajat joutuivat olemaan erityisen tarkkaavaisia. Kommunikointi koettiin huoltajan kanssa myös niin raskaaksi, että opettaja esti huoltajan puhelinnumeron. Opettajan pitäisi kuitenkin ohjeistusten mukaan lukea kaikki huoltajan viestit, sillä ne saattavat sisältää kysymyksiä liittyen opetukseen (OAJ, 2023).

Huoltajien opettajiin kohdistama epäasiallinen kohtelu voi johtua huoltajien muuttuneesta suhtautumisesta opettajia kohtaan. Opettajien auktoriteetti-asema on muuttunut vuosien aikana (Ahonen, 2003). Saman aikaisesti huoltajien suhtautuminen kouluun ja opettajien asemaan on kokenut muutoksen. Huoltajat

kohtaavat opettajat heidän yksilöllisestä näkökulmastaan (Värri, 2000). Opettajat koetaan asiakaspalvelijoina, eikä tasavertaisina kasvattajina huoltajaan nähden. Voidaankin pohtia, onko opettajuus enää nykypäivänä yhteiskunnassa arvostettua.

Tulkitsimme, että epäasiallinen kohtelu kuormitti opettajia. Tulokset osoittavat, että opettajat kokivat epäasiallisen kohtelun tilanteiden lisänneen työmäärää. Opettajien kuormittuneisuus saattaa vaarantaa oppilaiden oikeuden riittävään tukeen ja laadukkaaseen opetukseen (Opetushallitus, n.d.). Kuormittuneena opettaja saattaa menettää kykynsä suoriutua työstään ja arjestaan, mikä näkyy esimerkiksi sairauspoissaolojen lisääntymisenä (Vartia ym., 2012). Tulosten perusteella haastateltavat kokivat esimerkiksi ahdistusta ja negatiivisia tunteuksia. Epäasiallinen kohtelu johti opettajien sairauspoissaoloihin. Opetusalan kuormittavuustekijöihin olisi tärkeää puuttua, sillä kuormittuneisuus voi heijastua oppilaisiin.

Suomen PISA-tulosten heikentyminen on aiheuttanut huolta (ks. Paananen, 2023; Terävä, 2023). Esimerkiksi matematiikan osaaminen on heikentynyt merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023). On mahdollista, että opettajien kokema kuormittuminen, kuten epäasiallinen kohtelu, vaikuttaa opetuksen laatuun ja sitä kautta PISA-tuloksiin.

Opetusalan työolobarometrien ja median kyselyiden perusteella opettajat harkitsevat alanvaihtoa (Golnick & Ilves, 2022; Kröger, 2023). Alanvaihdon syitä ovat muun muassa työn kuormittavuus ja huoltajien epäasiallinen käytös. On huolestuttavaa, että opetusosalta poistuu ammattilaisia. Lapset ja nuoret ovat kuitenkin tulevaisuutemme. Kuormittavuustekijöihin tulisi löytää ratkaisuja, jotta opettajat pysyisivät opetusosalalla.

Erityisen mielenkiintoinen havainto oli, että opettajien kokema epäasiallinen kohtelu huoltajien taholta oli hyvin pitkäkestoista. Näin oli, vaikka osan tutkittavien kohdalla koulussa pyrittiin puuttumaan huoltajan käytökseen. Rehtorin tai muun koulun henkilökunnan tuki saattoi helpottaa opettajan kokemaa kuormaa ja ahdistusta, mutta ei poistanut epäasiallista kohtelua kokonaan. Ti-

lanteen pitkäkestoisuus ja toiminnan toistuvuus tekee ilmiöstä erityisen ongelmallisen. Epäasialliseen kohteluun ei näytä olevan yksiselitteistä ratkaisua. Tämän vuoksi ilmiö tulisi ottaa opetuslalla erityisen tarkastelun alle ratkaisujen löytämiseksi.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan läpi tutkimuksen. Vilkan (2021, s. 149) mukaan tutkimuksen arviointi koskettaa analyysitapaa, teoriaa, tutkimusaineiston luokittelua, tutkimista, tulkintaa, tuloksia ja johtopäätöksiä. Olemme arvioineet tutkimuksemme luotettavuutta tutkimuksemme jokaisessa työvaiheessa keskustelemalla tekemistämme päätöksistä ja niiden vaikutuksista tutkimuksemme sisältöön ja tuloksiin. Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 149) mukaan tutkimuksen kokonaisuuden arviointi lisää tutkimuksen johdonmukaisuutta, eli koherenssia.

Tutkimuksessa on käytetty laadullista sisällönanalyysiä analyysimenetelmänä. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teoria ei saa vaikuttaa analyysiin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. Heidän mukaansa sisällönanalyysissä on kuitenkin mahdotonta päästä täysin aineistolähtöisyyteen, sillä taustalla näkyy ainakin jonkin verran tutkijoiden näkemykset tutkittavasta aiheesta. Lisäksi aineistolähtöisen tutkimuksen haasteena on analyysin pinnallinen kuvaus (Graneheim, ym., 2017). Tämä tarkoittaa esimerkiksi haastateltavien puheenvuorojen toistamista omin sanoin ilman syvällisempää tulkintaa. Käytimme aikaa analyysin toteuttamiseen, jotta pystyimme välttämään analyysin pinnallisuutta. Emme vain listanneet tutkittavien kokemuksia, vaan teimme niistä omia tulkintoja.

Olemme hyödyntäneet tutkimuksessamme tutkijatriangulaatiota, sillä tutkimuksen tekoon osallistui kaksi tutkijaa. Tutkijatriangulaatiossa tutkimuksen luotettavuus paranee, sillä kahden eri tutkijan ajatuksia hyödynnetään analyysissä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 166). Hyödynsimme tätä tekemällä analyysiprosessin alkuvaiheessa erillisiä analyysijä, jotka yhdistimme

aineistoon tutustumisen ja alustavan redusoinnin jälkeen. Pystyimme tuomaan esiin keskenämme erilaisia huomioita, sekä vahvistamaan toistemme havaintoja. Tämä rikastutti analyysiämme.

Tutkimusprosessin tarkka raportointi osoittaa tutkimuksen luotettavuutta (Eskola & Suoranta, 1998). Tutkimusprosessin vaiheiden huolellinen kuvailu mahdollistaa myös tutkimuksen toistettavuuden (Aaltio & Puusa, 2020). Laadullisen tutkimuksen toistettavuutta, eli reliabiliteettiä on kuitenkin kritisoitu, sillä se on muodostunut määrällisen tutkimuksen piirissä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160). Tutkimuksemme on mahdollista toistaa, mutta tutkimustulokset todennäköisesti poikkeaisivat osittain, sillä kyse on ihmisten kokemuksista.

Tutkimuksen validiteetillä tarkoitetaan, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Kuten reliabiliteettiä, myös validiteettiä on kritisoitu laadullisen tutkimuksen kohdalla. Kuitenkin valitsemamme aineistonkeruumenetelmä ja analyysimenetelmä lisäävät tutkimuksemme validiteettiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Pidimme myös koko tutkimuksen ajan mielessämme tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Näin pysyimme tutkimusaiheessa.

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole rajattu tutkittavien määrää, sillä tutkimuksen tarkoituksena ei ole tehdä määrällisiä yleistyksiä (Eskola & Suoranta, 2014). Haastatteluissamme oli havaittavissa saturaatiota, mikä voi kertoa siitä, että aineistoa oli tutkimuksen kannalta tarpeeksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 100). Lisäsimme tutkimukseemme myös suoria lainauksia tutkittavien kommentaiteista, mikä lisää laadullisen tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta (Patton, 2002, s. 429–430).

Kirjoitimme tässä tutkimuksessa osan teoreettisesta viitekehyksestä ennen analyysin tekoa, mikä on saattanut vaikuttaa analyysistä saatuihin tuloksiin. Lisäksi olemme luokanopettajaopiskelijoita, jolloin kuulumme ikään kuin samaan ryhmään tutkittavien kanssa. Tutkimus on uskottava, jos tutkijat pysyvät objektiivisina, eikä heidän mielipiteensä tai olemus vaikuta tutkimuksen tuloksiin (Aaltio & Puusa, 2020). Emme pysty sanomaan, että olisimme voineet

tehdä tutkimuksen täysin objektiivisesta näkökulmasta, sillä aihe koskettaa meitä opintojemme kautta.

Tutkimuksemme haasteeksi ilmeni teorian ja aikaisemman tutkimuksen puute. Tutkimuksemme teoreettinen viitekehys on olemukseltaan enemmän tutkimuksen taustoittamista, kuin varsinaista teoriaa. Tämä johtuu siitä, että aikaisempaa tutkimustietoa aiheen parista löytyy varsin vähän. Tämä osaltaan korostaa tutkimusaiheemme tärkeyttä.

Tutkimusaiheemme arkaluontoisuuden vuoksi huolehdimme, ettei tutkittaville aiheudu tutkimuksesta merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti (TENK, 2023). Epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutuminen ja tilanteiden uudelleen läpikäyminen voi aiheuttaa monenlaisia tuntemuksia ja reaktioita. Tämän vuoksi tutkittaville kerrottiin mahdollisuudesta keskeyttää tai pitää taukoja haastattelujen aikana. Haastatteluissa ei kuitenkaan ilmennyt tarvetta näille toimenpiteille. Lisäksi huolehdimme aiheen herkkyyden vuoksi tutkittavien anonymiteetista suojaamalla tutkittavien henkilötiedot sekä pseudonymisoimalla tutkimusaineiston.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Aineistosta löytyi haastateltavien kokemuksia, jotka eivät olleet tutkimuksemme kannalta olennaisia, mutta ne tarjosivat mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Opettajat kertoivat esimerkiksi siitä, miten huoltajilta koettu epäasiallinen kohtelu näkyi lapsen käyttäytymisessä koulussa. Lisäksi haastateltavat mainitsivat vähäisestä koulutuksesta huoltajien kohtaamiseen. Haastateltavat olivat esimerkiksi epävarmoja siitä, miten heidän olisi kannattanut toimia kohdattuaan epäasiallista kohtelua. Näitä molempia aiheita olisi mielekästä tutkia tarkemmin. Tutkimalla luokanopettajien valmiuksia epäasiallisen kohtelun kohtaamiseen, voitaisiin saada selville, olisiko esimerkiksi lisäkoulutukselle tai ohjepankille tarvetta. Tutkimusaihe antaisi myös opettajankouluttajille tietoa siitä, pitäisikö yhteis-

työtä huoltajien kanssa lisätä koulutuksessa. Opettajankoulutusta onkin kritisoitu siitä, että opiskeluvaiheessa aiheen käsittely on olematonta (Rasku-Puttonen, 2007).

Opettajien huoltajilta kohtaamaa epäasiallista käytöstä voisi tutkia myös määrällisesti. OAJ tutkii aihetta vuosittain, mutta työolobarometreissä keskitytään moneen eri ilmiöön tasapuolisesti. Ilmiöiden syvälinen tarkastelu jää uupumaan. Ilmiöstä voisi saada määrällisen tutkimuksen avulla kattavamman kuvan.

Tutkimuksemme keskityttiin luokanopettajien näkökulmaan, mutta olisi tärkeää huomioida myös huoltajien näkemykset. Erityisesti olisi hyödyllistä tarkastella samaa epäasiallisen kohtelun tilannetta molempien osapuolten näkökulmasta, mikä antaisi syvällisempää ymmärrystä ongelman monimutkaisuudesta. Lisäksi haastatteluaineistosta ilmeni, että kaikki rehtorit eivät tukeneet luokanopettajia epäasiallisen kohtelun tilanteessa. Rehtoreiden näkökulmien tutkiminen voisi tuottaa lisätietoa epäasialliseen kohteluun puuttumisesta.

Useissa haastattelussa käsiteltiin opettajan omaa tulkintaa huoltajien epäasiallisen kohtelun motiiveista. Monet haastateltavat epäilivät, että huoltajilla saattoi olla mielenterveysongelmia tai epäasiallisen kohtelun taustalla oli muita osittain piileviä syitä. He mainitsivat esimerkiksi, että kyseisissä perheissä saattoi olla muita haasteita, jotka vaikuttivat huoltajien käytökseen. Näitä epäasiallisen kohtelun juurisyitä olisi tärkeää selvittää.

Tutkimuksemme tulosten mukaan haastateltavat saivat eritasoista tukea haastavissa tilanteissa. Olisi tärkeää selvittää, tarvitaanko kouluille yhteiset toimintaohjeet epäasiallisen kohtelun kohtaamiseen. Yhteiset toimintamallit eivät pelkästään tarjoa opettajille konkreettista apua ja ohjeita haastavien tilanteiden käsittelyyn, vaan ne voivat kenties edistää yhteistyötä koulun ja kodin välillä sekä vahvistaa luottamusta ja avoimuutta molempien osapuolten välillä. Tämä puolestaan voisi luoda paremmat edellytykset rakentavalle vuorovaikutukselle ja konfliktien ratkaisemiselle.

Jatkuva negatiivisesti opettajan ammattia kuvaileva uutisointi rappauttaa opetusalan mainetta. Mediassa käsitellään esimerkiksi paljon opettajien työhyvinvoinnin heikentymistä sekä työn kuormittavuuden ja työmäärän kasvua (ks.

Väärämäki, 2023; Polo & Laakkonen, 2023). Tämän lisäksi keskustelua käydään huoltajien lisääntyneistä vaatimuksista sekä hankalasta käytöksestä (ks. Kröger, 2023). Olisi oleellista tutkia, vaikuttaako negatiivinen uutisointi opetusalan houkuttelevuuteen. Voidaankin pohtia, onko meillä tulevaisuudessa motivoituneita opettajia.

LÄHTEET

- Aaltio, I., & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 177–188). Gaudeamus.
- Ahonen, S. (2003). *Yhteinen koulu - Tasa-arvoa vai tasapäisyyttä?* Vastapaino.
- Alasuutari, M. (2004). *Kuka lasta kasvattaa?* Gaudeamus.
- Broomhead, K. E. (2018). Perceived responsibility for developing and maintaining home-school partnerships: The experiences of parents and practitioners: Home-School Partnerships. *British journal of special education*, 45(4), 435–453. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12242>
- Cantell, H. (2011). *Vaikeat vanhemmat, kurjat kollegat Ratkaiseva vuorovaikutus aikuisten kesken*. PS-kustannus. <https://doi.org/10.31885/2019.00004>
- Cassitto, M. G., & Gilioli, R. (2002). *Raising awareness of Psychological Harassment at Work*. World Health Organization (WHO).
- de Wet, C. (2020). Internet Commenters' Understanding of the Consequences of and Ways to Curb Teacher-Targeted Bullying. *The international journal of interdisciplinary educational studies*, 15(2), 23–36. <https://doi.org/10.18848/2327-011X/CGP/v15i02/23-36>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Golnick, T. & Ilves, V. (2022). *Opetusalan työolobarometri 2021*. OAJ.
- Graneheim, U., Lindgren, B-M. & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse Education Today* Vol. 56.
- Hart, P., Bracey, O., Oliveira, G., & Paul, S. S. (2022). Problematising conceptions of "effective" home-school partnerships in secondary education. *Educational studies, ahead-of-print*(ahead-of-print), 1–19. <https://doi.org/10.1080/03055698.2022.2103651>
- Hietanen, K., Ylitalo, M., Keloneva, E. & Kangas, H. (2014). Vanhempien toimijuus ja osallisuus koulussa. Teoksessa S. Lakkala, H. Kangas & M. Pulju (toim.), *Yhdessä toimimalla kohti hyvinvoivaa koulua - Koulun*

- toimintakulttuurin kehittäminen monitoimijuuden avulla* (s. 75–98). Lapin yliopisto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino.
- Jacobs, L., & De Wet, C. (2018). The complexity of teacher-targeted workplace bullying: An analysis for policy. *Tydskrif vir regs wetenskap*, 43(2), 53–78. <https://doi.org/10.18820/24150517/JJS43.i2.3>
- Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 9–19). Gaudeamus.
- Kampman, M., Solantausta, T., Anttila, N., Ojala, T., Santalahti, P. & Yhteispelityöryhmä (2015). *Yhteispeli koulussa: Opas hyvinvoinnin ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kanste, O., Halme, N., & Perälä, M. (2016). *Viidesluokkalaisten oppilaiden vanhempien näkemyksiä hyvinvoinnista, palveluista ja kouluyhteisöstä*. Raportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Karhuniemi, T. (2013). Kodin ja koulun välinen viestintä. Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Teoksessa A-L. Lämsä (toim.), *Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa* (s. 105–133). PS-kustannus.
- Kauppi, T. (2011). Koulukiusaamista ja kiusaamista koulussa – katsaus vertaisraajat ylittävään kiusaamiseen. *Nuorisotutkimus*, 29(2), 45–63.
- Kauppi, T. (2015). *Opettaja kiusattuna: Peruskoulun opettajien kokemuksia vertaisraajat ylittävästä kiusaamisesta*. Jyväskylän yliopisto.
- Kauppi, T., & Pörhölä, M. (2009). Harassment experienced by school teachers from students: A review of the literature. Teoksessa T. A. Kinney & M. Pörhölä (toim.), *Anti- and Pro-social Communication: Theories, Methods and Applications* (Language as social action, vol. 6.) (s. 49–58). Peter Lang.
- Kess, K., & Ahlroth, M. (2012). *Epäasiallinen kohtelu: Häirintä ja syrjintä työyhteisössä* (Uud. laitos.). Edita.

- Kohonen, I., Kuula, A., & Spoofo, S. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Kröger, T. (2.10.2023). *Ei mitään rajaa*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20051968>
- Kuula, A. (2015). *Tutkimuseetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.
- Lämsä, A-L. (2013). Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa A-L. Lämsä (toim.), *Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa* (s. 49–67). PS-kustannus.
- Lämsä, A-L., & Karhuniemi, T. (2013). Haastavan vanhemman kohtaaminen. Teoksessa A-L. Lämsä (toim.), *Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa* (s. 163–180). PS-kustannus.
- Mahkonen, S. (2016). *Konfliktit kouluissa*. Edita.
- Manner (2020). *Tutkittu juttu: Opettajiin kohdistuva kiusaaminen maksaa yhteiskunnalle miljoonia*. Opettaja. <https://www.opettaja.fi/ajassa/tutkittu-juttu-opettajiin-kohdistuva-kiusaaminen-maksaa-yhteiskunnalle-miljoonia/>
- Mishna, F., Scarcello, I., Pepler, D., & Wiener, J. (2005). Teachers' Understanding of Bullying. *Canadian journal of education*, 28(4), 718–738. <https://doi.org/10.2307/4126452>
- Muinen, T., Rintala, J., Rätty, R. & Häkkinen, K. (2013). *Epäasiallinen kohtelu. Ohjeita häirinnän ja muun epäasiallisen kohtelun ehkäisyyn ja käsittelyyn työpaikalla. Työsuojeluoppaita ja -ohjeita 42*. Työsuojeluhallinto.
- Murto, K., & Walli, U. (2023). *Työhyvinvointiohjelma*. OAJ.
- Mäkinen, K. (2019). *Sanat ovat tekoja: Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen*. Sisäministeriö.
- Nikka, A. (24.11.2022). *Opettaja antoi oppilaalle ysin – Vanhempi vaati kymppiä ja uhkasi oikeudella*. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009223225.html>

- Nissilä, M-L. (8.6.2023). *Somehäiriköt syyttivät opettajia väkivallasta – oikeus tuomitsi kunnianloukkauksesta*. Opettaja.
<https://www.opettaja.fi/tyossa/somehairikot-syyttivat-opettajia-vakivallasta-oikeus-tuomitsi-kunnianloukkauksesta/>
- Okeke, C. I. (2014). Effective home-school partnership: Some strategies to help strengthen parental involvement. *South African journal of education*, 34(3), 1–9. <https://doi.org/10.15700/201409161044>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023). *PISA-tutkimus ja tulokset 2022*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/pisa-2022>
- Opetusalan ammattijärjestö (2023). *Haastavat tilanteet arjen työssä*, Opas. OAJ.
- Opetusalan ammattijärjestö (2023). *Tunnista*. OAJ.
<https://www.oaj.fi/arjessa/tyohyvinvointi/tyhykampanja-tunnista/>
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ. *Työelämäopas - Työhyvinvointi*. OAJ.
<https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/tyohyvinvointi/>
- Opetushallitus (2007). *Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön*. Opetushallitus.
- Opetushallitus. (n.d.). *Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet perusopetuksessa*. Opetushallitus.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaan-oikeudet-ja-velvollisuudet-perusopetuksessa>
- Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus.
- Orell, M. (2020). *Kodin ja koulun yhteistyö: Oletus yhteisestä ymmärryksestä?* Turun yliopisto.
- Orell, M., & Pihlaja, P. (2021). Kodin ja koulun yhteistyö opettajien puheessa. *Kasvatus*, 52(1), 51–64. <https://doi.org/10.33348/kvt.107964>
- Paananen, V. (5.12.2023). *Pisa-tulokset heikkenivät jälleen, ministeriö luokitteli tilanteen ”erittäin huolestuttavaksi”*. Helsingin Sanomat.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Sage.
- Perusopetuslaki, 628/1998 (1999). Annettu Helsingissä 21 päivänä elokuuta 1998. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

- Polo, A. & Laakkonen, J. (2.3.2023). *Opettaja Mari Moilanen otti loparit, koska ei ehtinyt tehdä työtään kunnolla – jos mitään ei tehdä, opetusala on seuraava hoitoala*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20020396>
- Puusa, A. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A., Puusa & P., Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 103–117). Gaudeamus.
- Rasku-Puttonen, H. (2007). Opettajankoulutus haasteiden edessä. Teoksessa E. Aarnos & M. Meriläinen (toim.), *Paikoillanne, valmiit, NYT!: Opettajankoulutuksen haasteet TÄNÄÄN: Valtakunnallinen opettajankoulutuksen konferenssi Kokkolassa 2006* (s. 9–21). Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.
- Reinboth, C. (2006). *Tunnista ja torju työpaikkakiusaaminen*. Yrityskirjat.
- Rimpelä, M. (2013). Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa A-L. Lämsä (toim.), *Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa* (s. 17–48). PS-kustannus.
- Saloviita, T. (2018). *Opettajankoulutuksen suunta hukassa*. Otavamedia.
- Siniharju, M. (2003). *Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla: Yhteistyön arvostus ja toteutuminen Helsingin kaupungin peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983-1984 ja 1998-1999*. Helsingin yliopisto.
- Sisäministeriö. *Maalittaminen rapauttaa yhteiskunnan luottamusta*. Sisäministeriö. <https://intermin.fi/poliisiasiat/viharikollisuus/maalittaminen>
- Sormunen, M. (2012). *Toward a home-school health partnership: A participatory action research study, 2008-2010*. Itä-Suomen yliopisto.
- TENK. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelyminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2023.
- Terävä, H. (5.12.2023). *Suomen Pisa-menestys romahti: lukutaidossa suurempi muutos kuin koskaan aiemmin*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20063393>
- Tett, L., & Macleod, G. (2020). Enacting home-school partnerships: The roles of headteachers, family-learning practitioners and parents. *Cambridge journal*

of education, 50(4), 451–468.

<https://doi.org/10.1080/0305764X.2020.1722062>

Tikan koulu (n.d.). *Oppilaan poissaolot*. Tikan koulun Peda.net-verkkosivu.

<https://peda.net/jyvaskyla/tikankoulu/huoltajalle/oppilaan-poissaolot>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja*

sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työsuhdejuristit (2022). *Mitä on epäasiallinen kohtelu ja miten siihen tulisi puuttua?*

Työsuhdejuristit. <https://tyosuhdejuristit.fi/mita-on-epaasiallinen-kohtelu-ja-miten-siihen-tulisi-puuttua/>

Työsuojelu.fi (2023). *Epäasiallinen kohtelu*. Työsuojeluhallinnon verkkosivu.

<https://tyosuojelu.fi/tyoolot/epaasiallinen-kohtelu>

Työturvallisuuslaki, 738/2002 (2003). Annettu Helsingissä 23 päivänä elokuuta 2002.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ty%C3%B6turvallisuuslaki>

Vartia, M., Olin, N., Kalavainen, S., Joki, M & Pahkin, K. (2016). *Katkaise kiusaamisen kierre - Epäasiallisen kohtelun nollatoleranssin vahvistaminen työpaikalla*. Työterveyslaitos.

Vilkka, H. (2021). *Tutki ja kehitä* (5., päivitetty painos.). PS-kustannus.

Värri, V. (2000). *Maailma muuttuu, mutta kasvatusvastuu pysyy:*

Auttamisvastuu kasvatussuhteiden perustana. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja, 31(2), 1.

Väärämäki, H. (10.8.2023). *Koulu on hukannut tehtävänsä*. Helsingin Sanomat.

<https://www.hs.fi/hyvinto/2023/08/10/koulu-on-hukannut-tehtavansa.html>